

کلمہ فصاحت

شتریکہ قصیدہ دیوانِ غزلیات و رباعیات و قطعاتِ نایمی و نظم متفرق

— حضرت عیسیٰ (عجی) —

نواب سید محمد الیزین احمد خان دیوبند صاحب

— ۳۱ دسمبر ۱۳۱۱ھ (۱۹۰۰ء) —

بحسنِ اہتمام میر محمد غایت حسین خان ناظمی فرزند حضرت علی امینی

مطبعہ شمس الملک اسلام پور رحمت آباد

۵۲	آتش وصل - اور آتش	۲	شہریخ مفارقت فراموش	۵۲
۵۳	ان زلف خطش کجایں ہبا کیگیوش	۳	واں ہر دو صفحہ گال دریا یازد	۵۳
۵۴	ساتی کند بد تو جام تر لب رقص	۱	از جوش خود بجایم تو لعل لب رقص	۵۵
۵۵	ساتی بندوق بادہ کند بے آفتاب رقص	۲	گوئی بد در چرخ زند آفتاب رقص	۵۶
۵۶	بینی بایا من صد اخلاص	۳	در ہر یک کار من صد اخلاص	۵۷
۵۷	زلف جانست بہرہ بر عارض	۱	ایں نقابست نظر بہ عارض	۵۸
۵۸	کریم بانو چو تو در جہاں قیاض	۲	ندید دیدہ ما در جہاں خیاں قیاض	۵۹
۵۹	عاشق از جو تو جانان زد آہ غلط	۱	در بہ عمر کرد است گداز	۶۰
۶۰	وصف نصف تیر رسید	۲	حسن حسن تیر نصف تو دیدن ارد	۶۱
۶۱	سرے دارم کہ سودے ندارد	۵	دل زارم تنہاے - ارد	۶۲
۶۲	فکر تم چوں از ناخوانی کند	۶	مطلع فکرم چوں صبح نورانی کند	۶۳
۶۳	مترس از کور شیر ز ترسد	۷	بترس از او کہ از او ترسد	۶۴
۶۴	شد موے ما پسید و پیام اجل رسید	۸	لے پشت ما خمد و سلام اجل رسید	۶۵
۶۵	شربت وصل تو جانست لذت	۱	بہر تاملنجی حشر است لذت	۶۶

۵۲	آمد شب وصل - اور در آغوش	۲	شد رنج مفارقت فراغوش	۵۲
۵۳	آن رلف و خطش کجای سبب ایگیسیش	۳	وال ہر دو صفحہ کای در سبب ایگیسیش	۵۳
۵۴	ساتی کند بد و تو جو اتم لرب قص	۱	از جوش خود بجایم تو لعل ناب قص	۵۵
۵۵	ساتی بد و تو بادہ کند بنے نقاب قص	۲	گوئی بد و چرخ زند آفتاب قص	۵۶
۵۶	بینی بایا بر من صد اخلاص	۳	در ہر یک کار بر من صد اخلاص	۵۷
۵۷	زلف جانانست سہرہ بر عارض	۱	این نقابست نظریہ بر عارض	۵۸
۵۸	کریم ما بنو جو تو در جہاں نیاس	۲	نزد دیدہ ما در جہاں خاں نیاس	۵۹
۵۹	داشت از جو تو جہاں نزد آہ غلط	۱	در ہم عمر کرد است گناہ غلط	۶۰
۶۰	یافتم از خامہ عیار خط	۲	بر خط قفیر کشد یار خط	۶۱
۶۱	ز بوسہ تو لبم یار می شود محفوظ	۱	چنانکہ چشم بیدار می شود محفوظ	۶۲
۶۲	نکاحش را الہی دار محفوظ	۲	دل عاشق تیرسیر یار محفوظ	۶۳
۶۳	خلاف حرمت ای جفا کن مرا عطا	۳	از انچه منع کنی در خفا کن مرا عطا	۶۴
۶۴	داستان عشق شنوار زبان شمع	۱	پرسوز و دلداز بود داستان شمع	۶۵
۶۵	چون میداری ستم از من دین	۱	از چہ میداری کرم از من دین	۶۶

۶۶	اداز نگاہ تیز چو بر کن شیدہ تیغ	۲	دیدم چشم زد کہ گردن رسیدہ تیغ	۶۷
۶۷	بینِ حشمتِ فجِ مرقاں بستم	۱	نیزہ بازان ہنزدان بستم	۶۸
۶۸	چشم گوہ بزمِ انقاد و زبرد	۲	دید گوہ سرِ اچا آبِ اوقیہ و زبرد	۶۹
۶۹	رقم کوئے فتنہ گرے در ہولے ز	۳	بہات دستِ نجش شد م قبلے ز	۷۰
۷۰	گریہ ام دیاست چشمِ رعد	۴	اشک من مانند گوہِ رعد	۷۱
۷۱	لے سخنِ جلال تو بوشہرہ آفاق	۱	چشم ہمہ عالم بہ تماشائے تو شاق	۷۲
۷۲	سکاتِ باز نگہ گوہِ اشک	۱	ہستہ تا قطرہ تو اشک	۷۳
۷۳	چوں عاشقِ بایر شد تہ خاک	۲	فرمود کہ خس کم چہاں پاک	۷۴
۷۴	لے قدسِ نازک و میانِ نازک	۳	ہمہ اندام جانِ جانِ نازک	۷۵
۷۵	رحمتِ حقِ بر و گرفتِ بخت	۴	نہ نشانے از کوہِ نیتِ بخت	۷۶
۷۶	سنگِ نکر چو یار ندارد دہانِ گنگ	۱	چوں بیدین ندیدہا کنِ گنگ	۷۷
۷۷	پایے او آمد چو در صحرای سنگ	۲	جی زار و محنوں مرا ز سودای سنگ	۷۸
۷۸	گلِ خم دریشتران از رخِ گلِ بُروز رنگ	۳	ناله عشا قی او از رُویِ بلبلِ بُروز رنگ	۷۹
۷۹	بزرگ آہ از سوزِ دم خیز و دُخانِ دل	۱	شیر پیداشت و از تو دُھ آتشِ دل	۸۰

۸۰	دارد آن عیت را بر رخسار خال	۲	ہمسرا و بر لب دلدار خال	۸۱
۸۱	چہرہ اش باغ و عاشر حُجّ کُل	۳	دشمنش زانغ و عاشقش بلبل	۸۲
۸۲	ز خوفِ غیر سزا آستانِ نبرد ایم	۱	سرِ عالم با یارِ خوشیستن دایم	۸۳
۸۳	قاریِ خطِ مرغِ خوابِ منم	۲	ای یادش حافظِ قرآنِ منم	۸۴
۸۴	بدستِ شخمت در دار و گیرم	۳	بہ بند زلفِ پیچانت ای سرم	۸۵
۸۵	آہِ بے خوفیِ عزیزِ قرباں شد دلم	۴	وہ چہ بسم اللہ گفت (اللہ اکبر) قالم	۸۶
۸۶	گر قطرہ ہاے اشکِ چشمِ تر فگسم	۵	شوتے ز عشقِ یارِ بہر و بر فگسم	۸۷
۸۷	ز بغضِ آورد صد بلا بسرم	۶	من ز رُو و بلاش بے خبرم	۸۸
۸۸	رُوے بندِ عارض از نازِ نگاہِ بجانِ کتم	۷	رشتہ ز نازِ را شیرازہ قرآنِ کتم	۸۹
۸۹	ای دلِ گلشنِ قدس را یاد کن	۱	صد الف برسینہ از شمشاد کن	۹۰
۹۰	از دہانتِ بگفتہ گلباے بے غارِ کن	۲	نغمہ سنجیدہ طبعِ بے کلزارِ کن	۹۱
۹۱	بآوازِ نیکو نگارم بستاند دلِ من	۳	دلِ او داند و من دانم و داند دلِ من	۹۲
۹۲	بر زمینِ شعرِ فکرِ مایسم چرخِ بیں	۴	اگر روا باستانِ آسمانِ بیں	۹۳
۹۳	آید امشب بر دمِ دلبدرِ من	۵	خوشتراں شب کہ دلم در بر من	۹۴

۹۴	توئی در بند لعل اس ابن بلطاس	۶	توئی شاہ و کن عجمشان بلخاس	۹۵
۹۵	دلدادہ طریقت انداز و ناز تو	۱	آگاہ شد سجدہ حق از نیاز تو	۹۶
۹۶	درباغِ حُسنِ غنچہ گلشن دہان تو	۲	در گفتگوست غیرتِ مومنِ بان تو	۹۷
۹۷	تکرارِ لبش کاشفِ رازِ دہن او	۳	چون قندِ کمر لبِ شکر شکن او	۹۸
۹۸	اے چہ در میرِ چین باز لبِ پیاں کردہ	۱	خاطرِ گلزار از سنبل پریشان کردہ	۹۹
۹۹	قربانِ ساعتی کہ بنسیاں بآید	۲	کہ خاطرِ تو یادِ من ایچساں بآید	۱۰۰
۱۰۰	زلفتِ منتظرِ سیاه مائے	۱	رسد دلِ من ز زہرِ دوائے	۱۰۱
۱۰۱	از سبزِ خطِ رُخت بہائے	۲	بر عارضِ نیتِ سبزِ فزائے	۱۰۲
۱۰۲	اے جنوںِ رمیرِ سوسے بیاباں کردی	۳	الفتائے بینِ بے سرو ساماں کردی	۱۰۳
۱۰۳	شعبہاں چو شاہے بر سرِ یکے	۴	رقیبِ با محذمتِ چوں وز یکے	۱۰۴
۱۰۴	بیانِ شمسِ ششمِ ماکہ نُورِ دیدہ مائی	۵	بنورِ خوشیستنِ مارا جمالِ خوشِ بنامی	۱۰۵
۱۰۵	یارِ من در پیامِ علّامی	۶	می کند احرامِ علّامی	۱۰۶
۳	مُر با عیال	-	-	۱۰۷
۴	قطعاتِ تاریخی	-	-	۱۱۸
۵	قطعاتِ متفرق	-	-	۱۲۲
تمام شد				

قصیدہ تہنیت عروسی آقا علی نعمت قوتی شکریت قدر قدرت
 علحضرت حضور نور بنده کائنات صفاہ سابع نظام ملک و الما
 نظام الدولہ نواب میر عثمان علیخان بہادر فتح جنگ محی الملک و اللہ
 سلطان العلوم بہار الزکاء ہانس جی سی ایس انی فرمانروا
 سیاطنت آصفیہ دام اللہ قبلاہ

جہذا وصلے کہ عاشق بر جور و زولین بار
 خوشتر آن ہا سیک گیر و حاصلے اکشت زار
 وے خوشا شب کا ندر اس پرستو زندہ وار
 بوئے زلف عنبریں انشام کیسور نہار
 وہ چہ صبح غرہ شوال بس روزہ وار
 خوشتر این حسن گریزین بونجم کار

اے خوشا فصل کی بل نکل تر در بہار
 اے خوشا سالیکہ در بنگام باشد سیر
 اے خوشا روز خوش عید کی گیش شب
 اے خوشا صبحیکہ می آرویسے چمن
 وہ چہ شام (آخریں افطار) و ماہ صیام
 خوشتر آن تشبیب آغاز قصائد در کلام

جہذا جہنم کہ قائم شد بقصر شیرا ^{مطلع فی} چار می عفت نہ کج پادشاہ فاملا

باشد ماعقد صاحبزادی خوشبخت
 ماه من در منزل مقصودی اردشیر
 نوشه به تخت شاهی همچو مهرے فلک
 خلعت شایانه در بر تاج شاهی بر سرش
 بهره بر عارض برسم بنهر گنقاب
 بگذرد شام و حمد قصر سلطانی جشن
 از عطایای شهی امیدواران کرم
 روز و شب مهمانی ایمان دولت حضور
 آں ولی نعمت ماینران عاصی سلم
 در مبارکباد حاضر صدغیران و دل
 مطربان سر کرده در دل چوبل و چین
 در صفی اتاوده با هم صد قصاید غزل
 یک صف جاگیر داران امیران عظام
 با تفنگ و تیغ زافواجش آیین سلالم

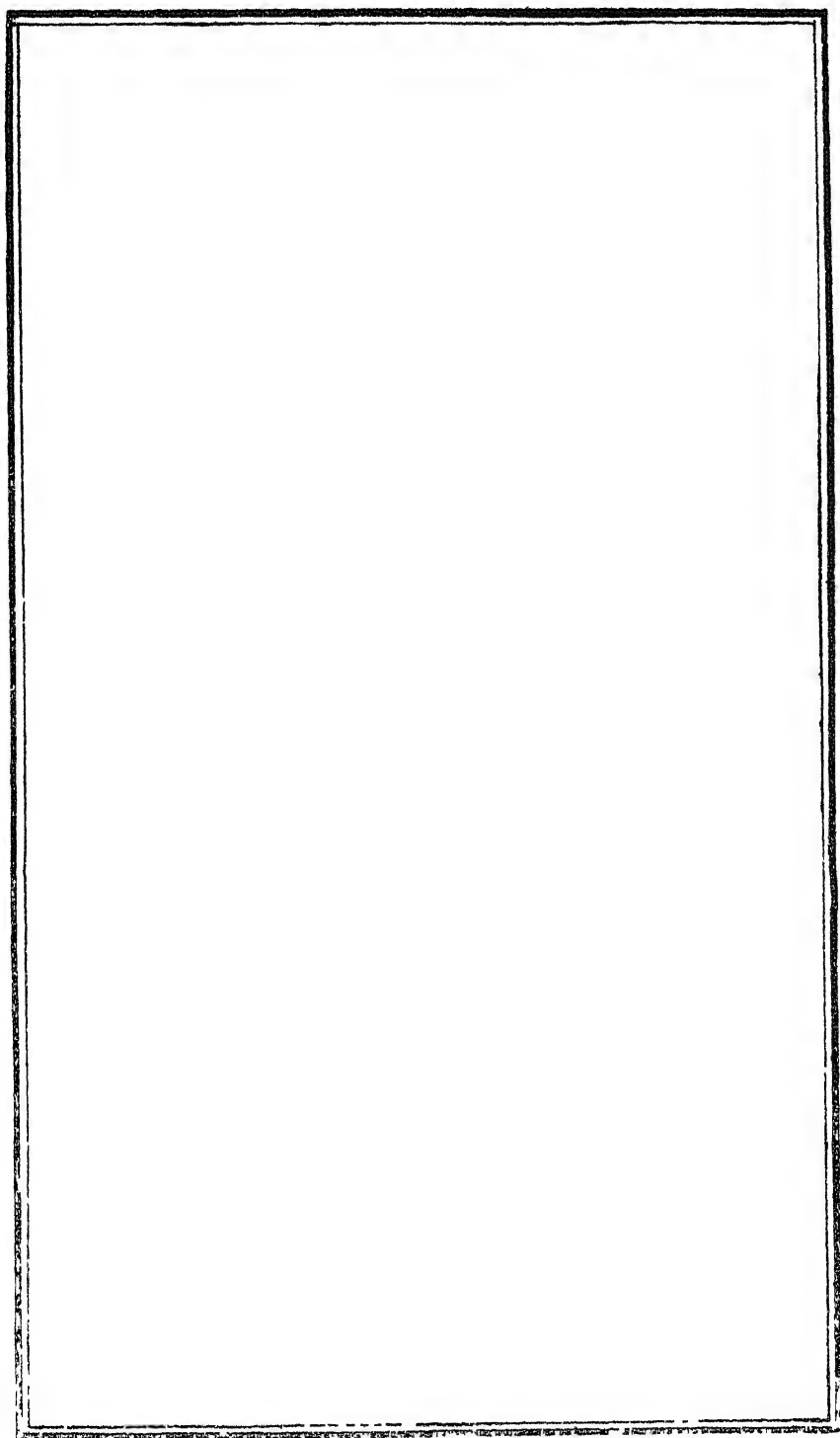
چون قرآن مسکه که آرد شتر می راو کنار
 مهرین بانست چون رخ شید و نصف النهار
 در حرم بچوں میره کامل عروس با قمار
 طره ز تار بر دستار شاه نامدار
 تار زرباسکت مر و ایدر ثوبن و قطار
 روز و عید و شب همچو شب و دل نکل
 هر یک پر کرده دامن باز و آبدار
 نعمت الوان نصیب است در شام و نهار
 ز لاله برداران خوان نعمت و بشمار ^{طما صبح}
 از زوسا معاصره و زیبا و یار
 از غزل های سخن گویان دولت نعمه وار
 نخته سنجان کن بدت گران شهریار
 یک صفی قائم هم از حاکمان عهددار
 پیش او صف بسته از کمر و گان جانبار

برسبیل تکنت بر آستانِ خسروی
از بر ایامِ بہر تن از در بارِ عاشِ بہر فیا
یافتند از در گہِ سلطانِ عطایاے شمس
مختصر گویم کہ در ایں حشرِ طوعِ خسروی
در سخنِ حدادِ مانعِ تطویلِ کلام
سایہ گستر بادیا بشاہِ مابرِ فرقِ خلق
ہمرد ماہِ عمر و دولتِ بادشاہِ صبحِ شام
خیر خواہانِ گلشنِ چوں گلے شکفتہ نیل

صَف بصفِ ستادہ فوجِ کیمیا ساز
از رعایا ہر یکے در بارِ گاہِ شریفِ تبار
آن سخنِ سنجانِ نازکِ فکرِ چوں صد ہزار
نہست باقی آرزوئے در دلِ اُمیدوار
بر کشم دستِ دُعا بر بسبیلِ اختصار
بہمچو نخلِ دوا در عالمِ ہنس و ترقِ شہیار
بہمچو خورشیدِ دُعا بر مطلعِ لیل و نہار
بد گالانشِ صبحِ چوں مضیاں بہار

بادِ علما می دُعا و یابِ حسنِ طلب

کامراں بادِ ابا نعیمِ سخنِ حیرتِ نگاہ

گلِ فصاحت

مشتبه قصیدہ دیوان غزلیات رباعیات و قطعات ناعنی و نظم تنقید

(حضور علیؑ)

نوائے بیسیح الدین احمد خان دیوبند

(۳۲۲ھ ہجری)

محسن اہتمام میر محمد غایت حسین خان نامی فرزند حضرت علامی

مطبعہ شمس الدین اسلام پریس آباد

آغاز دیوان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقطع من سخن حمد خدا	مطلع دیوان من حمد خدا
شکر سلطان دکن حمد خدا	حمد او دیبایه نعت رسول
حسن وصف پنجن حمد خدا	حمد حق باشد صفات پیار
برزبان مردوزن حمد خدا	شد زبسم الله هر اعراف از کا
دالاساز و چین حمد خدا	از زبان سوسن خود و دربار
بلبلان نهم زن حمد خدا	برزبان دارند مرغان چمن

همچو علامی کند اندر نقش

طوطی شکر سخن حمد خدا

کا کلش طغرای بسم اللہ در عنوان ما	
شعرا بر مطلع آل ماہ در دیوان ما	
از کتابی چھپرہ روشن عیاں ولیل خط	
سورہ والشمس ز خسار تو شد قرآن ما	
زلف او شیرازہ بندِ مصحف ز خسار یار	
جامع آیات پاشش فکرت عثمان ما	
ایں دل عاشق مقام و مسکن دلداریست	
یارِ ماجسانانِ ماچوں در تنِ ماجان ما	
اے بلوچ دل کشیدم در سخن تصویرِ حسن	
حسنِ روی روشن تو صنعتِ یزدان ما	
ایں نگارِ بیدبانِ ماست محبوبِ خدا	
ہر حد پیشے از لبِ اویں ما ایمان ما	
وہ چه علامی سخنِ تیسیم در آغازِ نظم	۲
شد غزل در حمدِ دولت و حجتِ سلطان ما	۲

	عشق مجاز شد بجہاں رہنماے ما	
ما	صد شکر می برآید بہ حقیقت خدای	
	بیگمانہ وار زندگی خود بسر نسیم	
ما	کس نیست در زمانہ مکر آشناے	
	ہر کارِ ما کہ راہ بہ دشوار میبرد	
ما	آسان کنڈا عانتِ مشکل کُشاے	
	طوقے بگردن است و گر قمار در بلا	
ما	آنکند عشق زلف سلاسل بپایے	
	دانی ہر انچہ از ستم و جور تو گذشت	
ما	چوں بے گنہ بر میسر ز ما ماجرے	
	چوں نسلِ ما کہ حسنِ نشانیت طبع زاد	
ما	پیوستہ یادگار بُود از براے	
۳	علامی از حوادثِ عالم خبر نیئم	۳
	باشد نطلِ عاطفتِ شاہ جاے	

	چشم تو دہ نورِ صبر دیدہ وراں ا
حسن تو بصیرتِ دل صاحبِ نظراں ا	
	غافل نہ شود از ہمت عاشقِ محکوم
عشق تو خبرِ دار کند بے خبراں ا	
	شرمندہ شود نکمّتِ پرکارِ خالت
این نکمّت دہد ذوقِ سخنِ نکمّت وراں ا	
	اے گلبدنِ ماحپِ لطافتِ بہرِ نشت
ہر عضوِ تو کرد استِ خجلِ سیمبراں ا	
	ہے بے زستہاے تو فریادِ سنے نیت
چورِ تو بگردارِ کذبِ بے گراں ا	
	با عشقِ گری خیرہ سری ہاے تو معرّوٹ
اے زلفِ تو در بندِ کشفِ نگراں ا	
۴	علامی مات در کلامِ تو کند شاہ ۴ کین نظم تو شرمین کند زاموراں ا

	اے بادہ کشانِ محفلِ ما	
	بخشید سرورِ درِ دلِ ما	
	اے رہبرِ ورہنماے عالم	
	مارا برساں بمنزلِ ما	
	دشوارِ زلفِ تفتِ آسان	
	اے عفتِ دہ کُٹناے مشکلِ ما	
	پیماۂ قالب است جامے	
	ابمیتِ زبانِ درِ گلِ ما	
	آں (ماہِ تمام) ماشبِ وصل	
	بخشید شرفِ بمنزلِ ما	
	ہستم معافِ تو اے یار	
	شدِ مُصَحَّفِ رُجُومِ ایلِ ما	
۵	علامی از جفاست مخموظ	۵
	در سایہ شاہِ عسادلِ ما	

	از کدورت دار خالی سینہ	
	می پسندد حق دل بے کینہ	
	از صفا بے باطنش در چشم خلق	
	حرمتی مخصوص شد آئینہ	
	تا بکار آید بہ اہل احتیاج	
	وقف مسکیناں کنم گنجینہ	
	دختر رز ز اہدای بہر گناہ	
	می پسندد ہر شب آویںہ	
	لے مُخبتہم گر چہ می ناید بکار	
	تودہ کن تقوی کاٹ پارینہ	
	گرم جوشی ہاے مالے سرد مہر	
	می پسندد خنر و شمشینہ	
۶	از حکایات تو علّامی چہر	۶
	یاد دارم الفتِ دیرینہ	

	دو ترکاں (عہدِ سلطانی لقب	
	عہدِ عثمانی (دو عثمانی لقب	
	بہر خط ہائے لب و رخسار یار	
	در سخن (آیاتِ قرآنی لقب	
	سایہ او بر سر اہل جہانست	
	خسرو ما (ظلمِ سبجانی لقب	
	برزبانِ ہیئتِ آگاہانِ دہر	
	شاہِ ما (مہرِ جانبانی لقب	
	اصفِ دوراں کہ شاہِ عالمست	
	تختِ او (تختِ سلیمانی لقب	
	عاشقِ یارِ مہم خدائے لایزال	
	دلِ سرم (محبوبِ سبجانی لقب	
	پادشاہِ ماستِ علامی بہ دہر	
	خسرو ملکِ سخنِ رانی لقب	

	اے بسترِ لب تو در شکر آب	
	شد طلاوت بشکر نقش بر آب	
	آں بنایابی خود بہت سرازیر	
	گرچہ دارد گھبر و اشکِ آب	
	عکسِ آں گوہرِ دندانست مگر	
	کہ نماید بہ خطِ سر در گھبر آب	
	خارِ مابی شدہ روشن چون شمع	
	زاتش حسنِ رخ یار در آب	
	آبِ یاقوت بہ پیشِ لب یار	
	می نماید بہ خطِ سر بہ چو سر آب	
	آبِ روئے تو لب چوے رد آب	
	حیرے را حنیتِ گلاب در آب	
۴	چہ تو آشکِ تر و نامی است	۸
	ارد آں بسیرِ من در نظر آب	

	در شب وصل است رویش آفتاب	
	این بر بیدارست یارب یا بنجواب	
	وعدہ اہل وفا نقشِ حجب	
	(بے وفا) پیمان تو نقشِ برباب	
	پردہ حسن است بر رویش چو ہر	
	احتیاجی نیست اورا بانقلاب	
	مہر تابانست یا ماہِ تام	
	روے او واللہ اعلم بالصواب	
	سُرمہ چشم است خاکِ پایار	
	در دلم یا لیتنی کنت تراب	
	در شب و بخورِ مہم روے تو ماہ	
	در مہِ کامل ز رویت ماہتاب	
۹	فکرِ عالمی است روشن در شعل	م
	از شعل شد مطہل و آفتاب	

	دلبرِ راست جلوہ گراں مشب	
	دربِ راست سیمرِ مشب	
	روزِ روشن خجل زیرِ تو یار	
	ہمچو خورشید شد قمرِ مشب	
	نقشِ عاشق بلوچ مردِ مشر	
	نورِ چشم است درِ نظرِ مشب	
	طالعِ خفستہ راست خوابِ مال	
	بختِ بیدار تا سحرِ مشب	
	شد شبِ وصل ہمچو زلفِ دراز	
	قصۂ زلفِ مختصرِ مشب	
	مخاطبِ وصلِ یارِ راست قیرب	
	شبِ حجبِ رافت و ترِ مشب	
۱۰	اے بزمینِ وصالِ علامی	۴
	در سخن گشتہ نامورِ مشب	

	گفتہ ولدا رمن نقتے برآب	
	وعدہ ہاے یارِ من بچوں سراب	
	بر لبِ حوضِ بر شمعِ رویش	
	می نرود ز دایرِ من آتش در آب	
	دستیگری کن کہ آبش غرق کرد	
	در جابگدشتِ ارا از آب	
	در فراقت گریہ آن سر تا بجے	
	شد رواں چوں پس از چشمِ نرآب	
	از نگاہِ آبدار چشم تو	
	خشک شد جاناں تیغ و خنجر آب	
	اے ز شرمِ جامِ چشم پر خمار	
	آب و رنگِ نیست باقی در شراب	
<div data-bbox="200 1495 242 1554" data-label="Page-Footer">۱۱</div>	طوطی از علامی شیرین سخن	۱۱
	دارد از شہرِ مدکی و شکر آب	

در نرسار خود نمیکسرم بر زبان نام شراب

من فضاحت کرده ام همواره بر شام شراب

هر چه می خواهم ریشم باده گونت میسازد

ساق خشمیت بود بالاتر از حبام شراب

اتشیندم از تو و اعطای محبت را بزم

در دلم حب کردار شادت با کرام شراب

جز به لبیک اجابت چاره نبوده است

قلقل میسازد بزم آرد چوینام شراب

از خواص و طبع اولی محبت این میسر

و آفتو بسته در محبت زانسان شراب

زاهد برایه الا فتنه را اگر عسل

ای بخت بس بهیمن دانم احکام شراب

اگر چه غلامی را نعم از رحمت را که نبود

لیک می دارد خبر النون را نجات شراب

	ایں شب و صلاست دلدارم مخسب
	از سر خوابت خمب دارم مخسب
	تاسحر لے (مُرشد شب زندہ دا)
	فیض صحبت تا بند دارم مخسب
	بید بان من شب و صلاست ایں
	آلبت را در سخن آرم مخسب
	ایں شب و صلاست ز اہتا ب صبح
	خواب چشمست را نگہ دارم مخسب
	طالع خوابیدہ چو بیدار شد
	گفتش لے بخت بیدارم مخسب
	تا نہ بیدارست کند مرغ سخن
	دلبران خوش سحر دارم مخسب
	گفت علامی بہ پاراں خواب
	از حکایت ہاے گفتارم مخسب

چشم تو بہ می گونی خود جام شراب است	
در بزم دل سوختہ ام نقل کباب است	
بالای خطِ رُوی تو بسم اللہ ابرو	
بر لوح حبیبین رونق عنوان کتاب است	
از جمیع عشاق بُود کوئے تو آباد	
ایں کوپہ مگر مسکن صد خانہ خراب است	
صد شعلہ زبذ آتشِ حُسن تو گرد و لب	
از عکسِ رختِ چشم خورشید پر آب است	
پژمرده ز رنگِ رخ او هر ورق گل	
بر عارضِ گلچین عرقِ شکِ گلاب است	
گویند کہ خست ز نقاب تو بر وزنِ رخت	
در چشمِ جہاں گر چہ رخت زیرِ نقاب است	
از خالِ رختِ مرتبہ حُسن تو دہ چہند	
علامی ما با خبر از علم حساب است	

	آن دخت بر زکمه باوده نام است
در میسکه عقد او حرام است	
	ساقی به سرو و اهل محفل
مینا به لب بل بدست جام است	
	از عسره به زلف و خاش
هشدار که زیر دانه دام است	
	در خلوت نشست عاشق تو
صد شکر که کار او بجا م است	
	یارم معشوق آشنایست
بیگانه بفرستگار استقام است	
	صد شکر که در قلم نطم
فکر م مقبول خاص و عام است	
م	علامی و همز ناظم عصر
۱۵	مولای و رحمتت غلام است

من دست عشقت کشم این محض خیال است	
یا ترک محبت کنم این امر حال است	
اے محراب جہان تاب براوج فلک حُسن	
هشدار کہ بر خیم عروج تو زوال است	
نقصان نبس در راه ریش تو ہرگز	
آنکس کہ در آغاز نگاہش بآل است	
آغاز من از عشق تو بسم اللہ ہر اں	
انجام من از جور تو عمرانِ صال است	
اں دہر ما خوگر تکذیب عواید	
ایں عاشق اوشینفہ صدق مقال است	
ابروی تو لے ماہ حبیب جامع اضداد	
بر مطلع انوارِ خیمت بدروہا لال است	
دلِ زادہ جلال می دہد لیلیٰ	
ادبِ محبتاں پادشہ حُسن و جمال است	

	در عشق دلم شیفته حُسن و جمال است	
	چشمم به نگه و آینه نقشِ خط و خال است	
	در بخت و فراق است بدلِ شوق وصال	
	ما در چرخِ سالیَم و فلک در چرخِ خیال است	
	کردم طلبِ بوسه بر آشفتهِ سمر	
	فرمود جنون است خیال است محال است	
	در خواب من او آید و گوید به تبسم	
	بیدار شواز خواب که این محض خیال است	
	ای عکسِ جبین تو بود این مه کمال	
	وزیر تو ابرو و تو بر پهنجِ بال است	
	من طالبِ صلت نشوم تا تو نخواهی	
	حُسنِ طلسم گر چه درین حُسنِ تعال است	
۱۷	در محفلِ عشاق تو علامه نامی	۱۸
	با عشق تو دلدانِ اربابِ خیال است	

	اے دلم درخت یارِ خوش نصبت	
	گر چہ شش (قطرہ خونے) بیش نصبت	
	زود گرد و مبتلائے فکر و غم	
	ہر کہ در کارش مال اندیش نصبت	
	بے ادب بر مصحف رو کر دجا	
	غیر زلفش کانر بدیش نصبت	
	انچہ درویشی است چیز دیگر است	
	ہر گدائے درجہاں درویش نصبت	
	درجہاں ہر گزمنی دارد و تار	
	ہر کہ را در دل و قارِ خوش نصبت	
	ہر کہ عیب دوست را با او نگفت	
	در طریق صدق خیر اندیش نصبت	
۵	کس چو عالمی دریں دنیاے دون	۱۸
	از جفاے یارِ خود دلریش نصبت	

	در دور تو دیدیم فلک را بزین است	
	خورشید بعارض مہ کامل مجبین است	
	عکس مہ رویت ز زمین تا بفلک رفت	
	فرق مہ و رویت ز فلک تا بزین است	
	دعوائے مہ و محمد رشد از روے تو باطل	
	حُصْنَت نہ در انست بحالت نہ درین است	
	گوئی بزین است اگر آں مہ کامل	
	گویم کہ ہمین است و ہمین است و ہمین است	
	بر من چہ عدو تہمت عشق و گریے کرد	
	باور کن اے لب بد و حاشا کہ چنین است	
	اے عاشق ناواں چہ کنی تکیہ بیارے	
	ہشدار کہ آں دشمن قاتل مجن است	
۱۹	اے مژدہ پسنداں یہ جمع ہمیں بس	۶
	علامی نازن نط مائی بزین است	

	نہست نقصاں گر قریب اور عاشق نہا شوست
گفتہ انداز یار نادان دشمن و انا شوست	
	از گل سُرخ چین رخسار یارم خوبتر
آں قد بالائے دلدار من از طوباش شوست	
	سادہ خطِ عارض اینچ و نسیم رُفت بہ
کز خطِ ناخوان دیوانی خطِ خوانا شوست	
	ز آفتابِ سپرخ روشن تر رُخِ آں حبیبیں
و ز ہلالِ آسمان ابرو (مہ) سپاہ شوست	
	از جوابِ تلخ انکارے کی یابی در سوال
با بے نقص و من اقرار آں رعا شوست	
	بافضا و فعت و انہار و خوش آب و ہوا
اکوے یارم از بہا حُبّت الما و اشوشت	
۷	<p>عزم ہجرت نہست عدا می کہ دستِ سخن</p> <p>۲۰ ز اصنہان و مشہد و شیراز بندہ اشوشت</p>

ایک عاشق یار و صد رقیب است

ایک گل بہ ہزار غنڈ لیب است

(دُور از تو) کہ وصل من نہ خواہی

انشاء اللہ عفت ریب است

ایمچ است چہ آرزو چہ انکار

پیش آید انچہ نصیب است

عیشتم مَرَض و دوا بہشتش

مِعشوق بحق من طبیب است

آئینہ بہیں بہ چشم عاشق

حیرانی چشم و عیش ریب است

بر حسن تو عالمے است عیش و عشق

ہر عاشق مونسِ ریب است

علائے دُرد عاشق تو

صد شکر کہ خاشتمتِ حبیب است

یارِ ستمگر چو زبانه گرفت

آه رسا راه دانه گرفت

نواستم آرم بوجو دار عدم

ز زخم سیرا و بیا نم گرفت

نشرِ مشرکان تو باشد علاج

رنج فراقست رگ جانم گرفت

نواستم از شمع زنت و صفت

تعللِ حسنت بزبانم گرفت

در صفت تیرنگاه تو یار

ابر و چرخم بهر که نسیم گرفت

ای چه میفهم که مجنن سرام

اوا من باز است تو نه گرفت

حیف که از پسند تو خلا میسازم

این دل من آنچه ندانم گرفت

	مغرب کہ آفتابِ رُخسہ در اقامت است	
	شورے مسجد است کہ صبح قیامت است	
	قد قامت الصلوة چہ کبیر در نماز	
	از دلرباے ماصفت قد و قامت است	
	در عشق او کہ والدِ شیدا است عالمی	
	دلدارِ ماجوس ز اہل کرامت است	
	آں یارِ من کہ پیشِ و حبلِ عاشقانست	
	بنگر کہ پیشِ مقتدیاں در امامت است	
	افشردن چو پایِ بامید و حلِ یار	
	لغزشِ مکن کہ وصفِ طلبِ انتقامت است	
	ایشادِ ترکِ عشق نماید بعاشتان	
	اگر از لغتِ مُرشد علامت است	
۱۰	علامہ میم چہ خوش سخن آرا دیں زمین	۱۱
	فقیہی با بحرِ شعر چہ غرقِ زراعت است	

گل کند ناز بہ پیش رخ آں یارِ عبث	
می کند سیرِ چمن یار بہ گلزارِ عبث	
جان نہ بخت لب او چوں لب جاں سخنِ گار	
می کشاید چه میجا لب اظهارِ عبث	
لا علاج است طیب این مرض چشمِ یمن	
اے تشخیص شو عاشق ^{بک و صنی} سببِ عبث	
زلف او حافظ و شیرازہ زنِ مصحفِ اوت	
بہمتِ کفر بہت است چه خسارِ عبث	
با جفا و ستم یار نہ ترسد عاشق	
آویند دست مکر در پے آزارِ عبث	
من بچرخ طلبِ جہل تو دارم ^{تشر} شر	
با مراد دل من میسختنی انکارِ عبث	
سچو منصوبہ انا الیسا منہ عالم	
اے زحق گفتن من رنج شود بر عبث	

	شب بنور رُخ جہانناں میرا محترج
رُوزِ باعسا رَضِ تاباں شہِ خاورِ محترج	
	رنگِ دبوئے گلِ رضا تُو نیمِ ہدام
درِ چمنِ بابہ ہایتِ گلِ محترج	
	دُرِ دندانِ تو خود جو سرِ گوہرِ غرغر
شد بنیاں و صدقِ دانہ گوہرِ محترج	
	بوئے زلفِ تو بربادِ صبا و گلشن
سنبُلِ باغِ بکیوئے معنیِ محترج	
	گلِ رخانیہ کہ نامِ اندکینند آرائش
حُسنِ خوبانِ حیسِ نیتِ بزیورِ محترج	
	وقفِ اغیارِ بدورِ توئے و شیشہ و جام
عاشقِ زارِ بیکِ قطہِ ساغرِ محترج	
طبعِ نقتادِ بودِ وقفِ سخنِ عدا امی	درِ مصداقِ سخنِ نیتِ سخنورِ محترج

شاہا کرے کر دی و نماید ز گدایہ چ

در دست ندارد دعویٰ خضر بدعا چ

بندہ و بالاست میان دست بالا

آل مؤمن میان تو نباشد بخدا چ

دارد بہ نگہ گوہر اشکم بہ تن آب

نایاب ہماست کہ باشد بہ بہا چ

پہاں شکنی بازی یکست حینا

ہیہات منازد است ز آئین وفا چ

دانیم گم ز کف دشمن و تسلیم یار

کردیم رستم نامہ و نوشت بہا چ

جورے کنی اسے یار بہ پیرایہ پاوش

با آنکہ بعشق تو نکردیم خطا چ

علامی دل دادہ تو خبر و نہ راحت

اسے دگر با عشق تو نگذاشت بہا چ

	بیمین فصاحت ز بائم فصیح	
	باطف فصاحت ز باں داستائم فصیح	
	کشم در سخن شس یار حسین	
	چہ در نظم - حُسن بیائم فصیح	
	لبیعہم کہ با معنی و غرور	
	بر آید سخن از دہانم فصیح	
	فصیح البیانے چو من پسندید	
	کہ دشنام ہم بر ز بائم فصیح	
	باطف فصاحت کند قدر من	
	کنون اگر کند استخام فصیح	
	بہ جنگ سخن از حربہ خواہیم	
	خطاب ز شاہ زمانہ فصیح	
	اسم آگہ تہذیب و تمدن	
	تہذیب اہل استقامہ فصیح	

اے لب شیرینیت از دشنام تلخ
 آنخی حرف تو سازد کام تلخ
 اے بچشم تیز بر رویم ببین
 می شود از زهر خود بادام تلخ
 در شب و صلم آغاز سحر
 تیش من گردد در خبام تلخ
 پنجه کیسه از دهن نامد بست
 شد و لم چوں میوه های خام تلخ
 اے معشوق زلف تو عشاق را
 همچو بلبل زندگی در دام تلخ
 از زبان تیش بتو این مشن
 عشق شیرین است در انجام تلخ
 دلبر را برخواست نه می زبدم
 باو بے تو شربت تلخ

چشمِ مخمورِ تولے دلدار مدہوشم کنند	
ساغرِ بے بادہ است از خود فراموشم کنند	
ساقیا چشمِ تو سرستم کند بے حُبِ عرۃ	
الفِ مَحْنِ نَہ تَوْحَنَہ بردوشم کنند	
از خُدا غافل ندارد عشقِ یار خود سیرت	
عابدِ حَبَادَہ آلِ صَبَحِ بنا گوشم کنند	
من سبق آموشم جانانِ ز سرِ یازانِ عشق	
عِشْقَمِ از بارِ گرانِ سرِ سبکدوشم کنند	
در بہارِ ستانِ عِشْقِ طوطی شکرِ شکر کن	
لالہ و گلہائے رُخسارتِ چمنِ پوشم کنند	
واعظانِ خاموشیتِ اولے کہ چوں میناسے	
آیۃِ لَا تَقْرُبُونِہ پنبہ در گوشم کنند	
گر چه علما ہی چو دُر ویشے منم در نقرۃ	۴۹
حُرمتِ دربارِ عثمانی قُبای پوشم کنند	

	دلبرم گاہ بخلوت دل من شاد نکرد
خانه ام کرد خراب	و دیگر آباد نکرد
	نیست فنیاد رس عاشق محزونت را
سبب این بود که	از جور تو فنیاد نکرد
	مثل یارے بعد اخلاق یہ پہلو بہ نشاند
گاہ خوفی دلم از بخت	جدا نکرد
	گوش بر حکم شرم برد خلوت بگذشت
حیف صر حیف کہ	پیمان خودش یاد نکرد
	گر چه زائینہ استاد سخن یافت زباں
ایک طوطی قبض	شکوہ تیا د نکرد
	شاعران را سخن گر تعلیمت روا
ناز بر نازش طبع	دادا د نکرد
از دبستان سخن بے خبری علامی	طبع موزون تو محتاج با استاد نکرد

دل آشفته را جس زلفِ جانان کشند	
نَـشَلْ	پریشاں حالی ما جز پریشاں کشند
صفا تیج و تابِ کامل و کیوے یمن	
بغیر از سنبل تر و گلستان کشند	
ز خوابانِ سپمن سنبل چه داند رنگِ پوشش را	
که جس زگل خوبی رخسارِ خوابان کشند	
ز آب و تاب او قدرِ لبِ لعل ترا جانان	
بعدن غنیر یا قوت بدخشاں کشند	
ورائے گوهرے در منزلِ زم و الماس در حدن	
ز آب و تابِ آن آواہ و دناں کشند	
چه داند زلفِ کافر رتبیہ آن مصحفِ بزم	
بِ عالمِ محتشش غیہ از سلماں کشند	
۱۱۱	ز شاہانِ مہمِ صبر بہ فکرِ عثمانی بشکرِ روشنِ خود غیرِ عثمان کشند

وصف لطفِ سخت یار شنیدن دارد
 حسنِ حسنِ نگه لطف تو دیدن دارد
 می ندانیم زلفت چه کند سرگوشی
 تالان و رد و بگوشش تو رسیدن دارد
 آستین بکش ای زلفِ سرا بر چشمم
 قطره اشاک من از دیده بچیدن دارد
 چه کند از زبوی گل شبنو سبیل
 بگفت زلف رسای تو شنیدن دارد
 بر زلف تیرنگا هست لعلن ویرمن
 طاهر دل به هواست تو پریدن دارد
 آتش به زلف زلفت شیرین سخنی
 بر شیرین پر از میوه سبیل دارد
 همه چه هست که در دهر علما می
 در دهنه رخساره از دیده دارد

سرے دارم کہ سودائے ندارد	
دل زارم تنہا ہے ندارد	
دلم را با دین یا راست را ہے	
بگم شوق تماشا ہے ندارد	
ایں عمارتِ بیاہے مگرواں	
کہ با سزوں ولاہائے ندارد	
اگر بیاہے و عشقِ بیاہے	
دل میں میچ ہے دے ندارد	
نہاں بندہ قبول درگاہ	
اگر دلِ حُبِ بیاہے ندارد	
دل میں ساکن عشقِ بیاہے	
کہ بیاہے و اجاہے ندارد	
دار عشقِ بیاہے بیاہے	
دار عشقِ بیاہے بیاہے	

فکر تم چوں از حسین او ثنا خوانی کند	
مطلع منکر مرا چوں صبح نورانی کند	
در یکا بزم می دود منسون نو چوں خاکیر	
اشب افکار من چوں غم جو لانی کند	
بے نقابی تا حسین صاف او دارو سپند	
دین عشاق چوں آئینه حیرانی کند	
عکس رویت تا مدت در خانه چشم نهاد	
صف بصف مرگان من تا در بخت کند	
حرف او آویزہ گرد و بگوشش ہوش من	
از زبان دلدار من چوں گوہر تابی کند	
جان جان و عید قربات بجان من	
عاشق جانب از تو از خوشتر تا بکند	
بہ صفت بہیت برو از روی عجز آید	
بہ صفت از روی عجز آید	

	مترس از کوز شیر ز ترسد	
	تبرس از او که از داو ترسد	
	تبرسم از نگاه تیر معشوق	
	دلم از پیش خجسته ترسد	
	دل می ترسد از روبا به مکار	
	که در صحرای شیر ز ترسد	
	تبرس از آه مظلوم جفاکار	
	دلت از داو و سلطان گز ترسد	
	بیرب دانا از فضل نادان	
	زین عیاره گز شوهر ترسد	
	دلش می ترسد از تو در پنهان	
	شیخ از کثرت شکر ترسد	
۷	خدا ترسد به ست عظامی عجا	۸
	ریش از کلاه شمشیر ترسد	

شد موی ما پسید و پیام اجل رسید
 اے پستِ ناخید و سلام اجل رسید
 جانانِ من نیامد و جانم رو و کنوں
 و احسرتا سلام و پیام اجل رسید
 آن خوشنم را نامد و در گوشِ بوشِ من
 شکوے نازِ کنے ز حالِ رسید
 این پیشِ خیمه سفر ماست زین جہاں
 آنا مہ طلبِ زمعتِ مِ اجل رسید
 آزادگی ز قبضہ صیاد شد محال
 بیہات مرغِ روح برانہ اجل رسید
 ہچون سزاں رسید بہ گلزارِ عاشقی
 چوں بوئے شوقِ من بہتِ مراد رسید
 آمد قضا بسرِ عالمی زمانہ
 و انہم کہ حکمِ یاربِ اہل رسید

شرتِ حیل تو جانا نست لذیذ	
بہر تاملخی ہجرا نست لذیذ	
لب یارم نکین است و لیح	
بر لبِ خوان چہ نکمک است لذیذ	
خضر از لذتِ لب بے خبر است	
آبِ این حشپہ حیا نست لذیذ	
ہر غنائے کہ بخوان یار است	
در حق عاشقِ مہا نست لذیذ	
و لبِ ادرہ اشما جہاں	
میوہ سببِ زخما نست لذیذ	
از پئے باج کشا نست ساقی	
ایں کنہ سببِ دل پرانست لذیذ	
اے بردارِ منہ غلامی از ہمہ نعمتِ سلطانست لذیذ	۳۹

سخن چو از لب شیریں رسید بر کاغذ

برزند همچو شکر اہل ذوق در کاغذ

رسید نامہ و تصویر یار بر عنوان

ز نقش بود مجلے آب زر کاغذ

بطول نامہ بر مژدہ متعمم مکتوب

از آنکہ شکوہ دازست و مختصر کاغذ

بجھوت ہائے زبان تل مقصد است

پہمیرے خبر دگر نوشتہ بر کاغذ

بدا و خواہی سلطان وقت می پوشند

ستم کشان عوض پیسہ بر کاغذ

بر آنکہ بردر ماسوے یار باز نگشت

ہزار حیف نیاورد نامہ بر کاغذ

۴ و در ہمین کتاب کلامِ علّامی

بزرگ کاغذ ز نقد سیحہ در کاغذ

	رفتہ امروزائے ناہر بیاں جبے دگر	
	اینہم اندر عاشقی بالائے غمہائے دگر	
	عاشقتاں وارند بز نوک زباں کھل من مہیند	
	میں نشانی تہ بتہ یک جور بالائے دگر	
	عشق لیسے بود مجنون ترا وجہ جنوں	
	زلف مشکینت برو افزود سوداے دگر	
	قصہ طور است روشن عارض اوقتا	
	یک تجلی دید موسیٰ این تجلای دگر	
	امثال یک ادائے ابروت کامل شد	
	گوشہ چشم تو نبود است ایسا۔۔۔ دگر	
	سواد لوح چرخش دائم اور دست خط	
	نامہ اشعار اور دیکھوں اشابا نامہ۔۔۔ دگر	
	گرز گوئی خود بر ابرو۔۔۔ چاشم زین	
	چتر کستری نصیب عیار می بہر پایے دگر	

	منم در دیارت غریب الدیار
	بکن یا بی من که کس نیست یار
	بیاقاصد من که چشم براه
	همی بجواب زیارم بیدار
	دل من بدست تو ای دلربا
	ندارم ز دست تو هیچ اختیار
	به خواری و غفلت منم خفته بخت
	ز بیدار بخت تو لی بخت یار
	ببین ساعده چشمم مخمور خوش
	چه در عین مستی بود هوش یار
	چه شاداب شد گلشن عمارت
	چه چاه زخمان تست آب یار
۴۰	خبر شو که علامی نکست سنج
	سخن گوشت در حیت شمشیر

	نیست رویت یار من پیش نظر	
	و عده دیدار من پیش نظر	
	و عده دیرینه را آری بیاد	
	گرنه اری یار من پیش نظر	
	می نداری از غم و خشم خبر	
	چشم دریا یار من پیش نظر	
	هست دائم مکر او پیش نگاه	
	حیل عیسای من پیش نظر	
	چنان من دار و مال اندیشیت	
	خنه در هر کار من پیش نظر	
	روز و شب بهواره دارم در خیال	
	صورت و لدار من پیش نظر	
۴۱	بار علما می به شاه تاجدار	۴۰
	حاصل افکار من پیش نظر	

	قتلم ز جفاے آن ستمگار
یکمشت نمونہ ز خسروار	
	افتادہ بکوی یار عاشق
چوں سایہ او بیای دیوار	
	حیراں بہ نگار خانہ جن
ایں عاشق تست نقش دیوار	
	از دست جفاے یار حیرم
جان برون عاشقت رستوار	
	آن زلف سیہ بلای جانم
بچید پر جسم چوں سیم مار	
	ایں آہ و فغاناں در رب ت
چوں نغمہ سبیل بمنقار	
علامی در سخن سر ز	۴۲
	شبابش کہ از نو آیدین

قصه زلفت دراز مثل خط مشق	
پیش و تابم سپهر زلفش کرده بر منقب	
داستانم گرچه چون گیسو مطلق در سخن	
لیک از حسن ادا باشد بطلب منقب	
وسعت مصنون عشق او نثار خنجر	
شعر من در کوزه دریائیت یار منقب	
گرچه می دارد سر و غم مهر عارض تبار	
ریزه افشان مگر مانند کوه منقب	
نیک میسر انجم که نپسند و طوالت را نگار	
نام را کردم مصنون مرثیه منقب	
گفته ام آن قصه احوال خود از صدی	
ز آنکه میخواهد اشارات مخاطبه	
در حضور شاه عالمی ادب و انجم گاه عرض حال و پیشش را کردم مؤخر منقب	۴۴

	در شب وصل که آمد بمرین دلبر	
	بود دلداران مکر در نظر من دلبر	
	رفتم از خویش چو دیدم به در خلوتش	
	چشمم بر راه کس منتظر من دلبر	
	یار بایں حسن خیالست که بیدار نختی	
	کامد امرو ز خواب سحر من دلبر	
	دیدم او را شب پیاں بره استقبال	
	چشم خود دخت بر رگ ز من دلبر	
	قتل من بهت رازین بود ز تیغ دشمن	
	سینه برینه دشمن سپر من دلبر	
	چه دلا سا چه غمخواری در دم کشد	
	آستین بر دل و بر چشم تر من دلبر	
۴	آمد از فرقت او جان بلیم علامی	۴۴
	حیف نگرفت پیش خبر من دلبر	

وہ چه خوش نقش کشد آئینہ در دست بنگا	
روے او آئینہ صد آئینہ در دست بنگا	
صد ہزاراں جلوہ دار دیک جبین روشنش	
چوں بہ زینت میرسد آئینہ در دست بنگا	
اقتد کوتاہ خود از حیرت مہرباں چہاں	
شد بلا گردان فتد آئینہ در دست بنگا	
چہاں نقص خود بخش کند تسکین دل	
از مہ دانمیکش و بد آئینہ در دست بنگا	
از پریرہ بے ترش نقش بر رویک طر	
مہ بیان ہر دوسد آئینہ در دست بنگا	
عنا تنوے ز خضر یزد و عجب شاق را دار و معا	
می کند با ماہد آئینہ در دست بنگا	
نقش دیوان عالمیت یا عکس منش	
چوں کتاب مستند آئینہ در دست بنگا	

جبین صافِ او آئینہ نور	
زیبایش عیاں نقشِ من از دود	
رخش رشکِ پریو یانِ عالم	
جمالِ رویِ یارم غیرتِ محو	
ببالایِ رُخِ پر نورِ دلدار	
نقابِ روشنیِ نورِ عسلِ نور	
دلم پروانه حسنِ فرخِ خوش	
رُخِ روشنِ محفلِ شمعِ نور	
ولت از الفتِ دلداده خالی	
دلِ دلداده از چشمِ مستِ مستور	
بگفتنِ قوتِ گیایی او	
بکارِ دستِ عالمی رُخ	
تجھائے رُخِ او شمعِ نور	

	خطِ رویت نہ دید است ہنوز
موسم او نرسید است ہنوز	
	خسلق گوید کہ برآمد خطِ او
خطِ یارم نرسید است ہنوز	
	خطِ او کرد چہ تعبیر بہ حُسن
عاشق او نہ شنید است ہنوز	
	و ابش شہرہٴ حُسن خطِ یار
نہ شنید است نہ دید است ہنوز	
	نَدَتِ بوسہٴ او در سخن است
لب لب او نہ کید است ہنوز	
	نشان است بگہوارہٴ چشم
سرد اماں نہ دید است ہنوز	
۱	نقشِ حُسنِ سُرخِ او علامی در غزلہا نہ کشید است ہنوز

لے بے پدر آن سرین چرخ تراثر		
بے دانه گمردمیدہ تراثر		
دندان شتر نموده کند		
آن سر بزین چکیدہ تراثر		
در مطبخ ر هر وان شیراز		
از آتش دل طپیدہ تراثر		
در ماست نہاں بہ خوردنی ہا		
بر خوان عجم رسیدہ تراثر		
از جور فلک بہر مقامے		
رنجے بزین کشیدہ تراثر		
از دست جفا بہ سخت جانی		
در منبت آرمیدہ تراثر		
۱	در ریختن است بوہ سخت	
	لے علا می ندین چرخ تراثر	
		۴۸

	عاشق از غضب یار مترس
اے دل از ہمتِ دلدار مترس	
	اے بدادِ تور سد و ادھر سے
از جفا ہائے ستمگار مترس	
	کارِ خود کن تجھ سے عاشق
از سخن ہائے دل آزار مترس	
	ہمچو افعی نہ گرد آدم را
از عشق زلف (ازین یار مترس	
	و پس پردہ گہبان گل است
بلبل از جلش خار مترس	
	عاشق از سرم و محفل یار
از رقیبان تو زہار مترس	
۱	دل قومی دار مگر علامی
	از خدا ترس و ناشناس ترس
۴۹	

	دیدیم بے ہمیں قدر بس	
	باقی نفے ہمیں قدر بس	
	داریم بہ کار و بار دنیا	
	خوش دستر سے ہمیں قدر بس	
	شادیم بجائے خود - ندایم	
	کارے زکے ہمیں قدر بس	
	در سیر و شکار زیر رنست	
	پشتِ فر سے ہمیں قدر بس	
	ہستیم برے خویش آزاد	
	دراں قفے ہمیں قدر بس	
	ششاقِ حسیں و گبویش	
	بانگِ جرے ہمیں قدر بس	
۲	علامی رسانند باقی	۵۰
	در دل ہوئے ہمیں قدر بس	

	گاہ می بینی سُو آئینہ و گہ سونے خوش	
	سخت حیرانی ز اعلیٰ درجے آرزو خوش	
	خندہ بر گل زوی گل و بگلشت چمن	
	از نیلے یافتی چوں دگلستان بو خوش	
	کر دوست خود مہ نور العکس خود ثنا	
	در جھل چشم چوں بختاد برابرے خوش	
	لے بشوق بوسہ چوں عاشقت از خوش	
	می نہی د آئینہ لب بر لب مجھے خوش	
	از جھل دلہ عشق خودی آگاہ باش	
	لے دلت را سپہ عاشق زار و قابو خوش	
	عاشقت غالب ہو بر عاشقان نامرأ	
	بر سنگین تازہ وار و چوں گے در گے خوش	
	بوسہ علامی چو زبردست محبوب حبا	
۱	شد باو دست لب و لب لبانہ در پہلے خوش	۵۱

	آمد شب وصل - او در آغوش	
	شد رنج مفارقت فراموش	
	معشوق بجلتہ رقیبہاں	
	این عاشق اوست حلقہ در گوش	
	آوارہ عشق را بہ عشقت	
	چوں غاشیہ ایت خانہ بردوش	
	جانان ز شمارِ حبا مِ حشمت	
	ہر بادہ کشِ نگاہ مدہوش	
	آں گلبِ دین بہارِ عشقتم	
	گروے و سن برو چمن پوش	
	انوارِ تجلی جلالش	
	عشقش راز سر بردہوش	
۲	علامی واقفِ حقیقت	۵۲
	در محفلِ او شستہ خاموش	

	آن زلفِ خطش کجیاں ہنسائیگیوش
واں مرد و صفِ مرگاں در سایہ ابروش	
	ریحانِ چمن زارے مشکیں خطِ رخسارے
چوں سبزہ بیدارے خطِ بر لبِ بجوش	
	ابر و ہمہ تن جو سر در تیغِ ظفر پیکر
تیز نگہِ لبِ سر در قوسِ دو ابروش	
	ابروش چو شاخِ گل مرغِ چمنش کا کل
در چنگِ لبِ بل شاہینِ ترازوش	
	با مردِ چشانش فوجیت گجانش
	آن شکرِ مرگاںش ہوا رہ ہوا جوش
	از زلفِ تو سترائے شیرازہ طومار
	از بھمفِ رخسارے ایمانِ دو ہندوش
۳	<div data-bbox="250 1437 845 1543">علائی نام آور تاج تو ستر تاسر</div> <div data-bbox="250 1543 845 1649">نے یکسر ہو در سر ہیکار ز ہر مویش</div>

ساقی گشت بد ورتو جام شراب رقص	
از جوشش خود بجام تو لعل مذاق رقص	
دلہائے عاشقستان ہمہ نعمت می برند	
خواباں کہ می کنند بچک و باب رقص	
از تازکی من مانند نشانے بروے فرش	
خواباں کہ کرد اند چو باراں بر آب رقص	
حباری شود ز دین ماقطرہ ہائے خوں	
طاؤس می کند چو بشوق سحاب رقص	
غرق تحیت سریم کہ آبت نمی برد	
پای تو چوں سفینہ کندے آب رقص	
خیزد ز کعبہ کفر کہ از مستی شراب	
بنمود محاسب بدم احتساب رقص	
علامی از مراتب و جدت خبرند	۱
بگرہ خامسہ تو کند در کتاب رقص	۵۱۴

	ساقی بدوق باد کُند بے نقاب رقص	
	گوئی بدور چرخ زند آفتاب رقص	
	از گردش دو چشم تو روشن شد ای سخن	
	سیارگان کنند بنور شهاب رقص	
	آهیم بینه چرخ زند مثل گرد باد	
	گرد آبه خوشه است که سازد بر آب رقص	
	دستش بصدای ماهی و ماهی زیر آب	
	در مرآة جمال کند زیر آب رقص	
	آنکرم بیل آب رواں رقص می کند	
	سازد چنانکه قطره باران بر آب رقص	
	مُتَن بیا در لبت تو چون رقص نمی کنند	
	یادِ سر و داده بستان خواب رقص	
۵۵	پامال رقص شد دل علامی زماں	۲
	باید ز صحبت تو کند اجتناب رقص	

	بینی بایار من صد اخلاص	
	در ہر یک کار من صد اخلاص	
	بایک دلدادہ صد بجائش	
	بایک دلدار من صد اخلاص	
	بایار کہ در جنت است یکتا	
	دارد دل زار من صد اخلاص	
	اے درمہ کار ہاے عاشق	
	در یافت نگار من صد اخلاص	
	یک عہد تو صد نفاق داد	
	در قول و قرار من صد اخلاص	
	ہستم بہ ہزار جاں فدایت	
	در رنگ نثار من صد اخلاص	
۵۶	علامی در غزل شہر	۳
	دارد افکار من صد اخلاص	

	زلفِ جانانست بهره برعارض
این نقابست در خط	برعارض
	از پسِ مشق چارده ساله
خوش خطتست معتبر	برعارض
	دعوی حسنِ خط و شروعِ نداشت
که تمادست در خط	برعارض
	در جواب من آورد خط یار
دلب را از تو نامه	برعارض
	ای زگیوست موی زلف دراز
وز خطتست مختصر	برعارض
	تا توان چشم همچو بیاریست
مَرَضِ نیست ای پسر	برعارض
	عَرَضِ او خط است علّامی
	چو عَرَضِ او بود اگر عارض

	کریم مانبو و چوں تو در جہاں قیاض
ندید دیدہ من و جہاں چاں قیاض	
بہد خویش اگر بود حاتم طائی	
دریں زمانہ توئی حاتم زماں قیاض	
رفیض سلطنت تست اے کریم نفس	
ستودہ نام تو در حیل خسرواں قیاض	
چہ چشمہ است رفیض عمیم اوجباری	
کہ زاب زر بکند سیل ہارواں قیاض	
رفیض عام تو در شہر شہرہ کرم	
بیاد فیض تو داریم بر زباں قیاض	
بزم اہل سخن آن سخنور کامل	
از فیض صحبت خود با سخنوراں قیاض	
بیمین زولت عثمان است علامی	۵۸
از دست پائے دل مطاقت زباں قیاض	

عاشق از جور و جباران نزد آبِ بخلط	
در همه عمر نکرد است گناہِ بخلط	
خود غلط بود کہ دل داشت لطفش چشم	
بر من زاریند اختِ گناہِ بخلط	
سگ در بان تو رخصت نہ بد بہر تیرام	
آوِخ از کوئے تو بہ تیرم پیاسِ بخلط	
بہر گاہ بے شرمکہ رستی عاشق	
اونیامد بہ المکاہ تو گاہِ بخلط	
نہ بد بہ پیہ پستی کرد چہ دعوائِ دروغ	
از دولاب داد گواہی نہ گواہِ بخلط	
بہر بر از صدقِ دل ما دلدار	
اما نہ بر زیم بدر گاہِ تو را بہ بخلط	
رست قدرت بود اگاہ ز ما علما	
نہ شود محتجب از بہر تو شامِ بخلط	

	یا فتم از خامه عیت ا ر خط	
	بر خط تقدیر کشد یا ر خط	
	ساوگی حن و جالست ببرد	
	در نگه ماست خطاوار خط	
	مرکز خالست میان رخس	
	بر رخ او حلقه پر کار خط	
	دانه ریجاں پوشیند ز خال	
	سر کشد از سبز فیدار خط	
	نشان نزولست ب تفسیر لاف	
	حاشیه مصحف حنار خط	
	گلبه نم عارض تو چون گلست	
	بر رخ تو در خط گلزار خط	
۲	گفته غلامی مجنون نگار	۴۰
	بر ورق رز در خط کردار خط	

	ز بوس تو لبم یار می شود محظوظ
--	-------------------------------

چنانکه چشم بیدار می شود محظوظ	
-------------------------------	--

	باب ساغر میگون تو کشم ذوق
--	---------------------------

ز جام بادہ کہ میخوار می شود محظوظ	
-----------------------------------	--

	بہ بخش شیر عتاب لب بہ بیارت
--	-----------------------------

ز شربتہ دل بیمار می شود محظوظ	
-------------------------------	--

	چہ عاشق تو برد حظ ز یار گلبدش
--	-------------------------------

کہ لبسل از گل گلزار می شود محظوظ	
----------------------------------	--

	ز گریہ ام چو شوی خندہ زن نمیرنخم
--	----------------------------------

ز خندہ تو دل زار می شود محظوظ	
-------------------------------	--

	کنم همساں نہ ز غم طغیبت پرتاں را
--	----------------------------------

ز ہر چہ آں بت عیار می شود محظوظ	
---------------------------------	--

ز جان خویش ندارم دینغ علّامی	۶۱
------------------------------	----

وہم ز لذت ایشار می شود محظوظ	
------------------------------	--

	نگاہش را آہی دار محفوظ
دل عاشق ز تیر یار محفوظ	
	آہی از نگاہش چشم بد دور
دل از تیغ چشمش دار محفوظ	
	بعشق زلف چیاں باد یار
دل عاشق ز گیسو دار محفوظ	
	شود از یک نگاہ چشم یار
ز دست مگر ایں یار محفوظ	
	نگر دو از لبم افشاے رازے
بود در سینه ام اسرار محفوظ	
	مثل باشد کہ مرد عاقبت ہیں
نقصانست در ہر کار محفوظ	
۲	بود در سینه عذرا می در رو بہات جفاے یار محفوظ

	خلافِ حرمتِ می این جفا مکن واعظ
	از انچه منع کنی درخفا مکن واعظ
	چو دلبرانِ سگمرباش وعده خلاف
	خلافِ وعده ز اہل وفا مکن واعظ
	چو اختیار بدست است در گزراوے
	وعیدِ خود بہ تشدد و فاکن واعظ
	عطاے حنائق بیچوں بود طیبیاں را
	گنجے تمسخر دستِ شفا مکن واعظ
	گمراست دلِ اہل بزمِ ایجننت
	سخنِ بجلتِ اہل صفا مکن واعظ
	اکثر حرمتِ جملہ ہائے ذومعنی
	خلافِ مواعظِ مصطفیٰ رن واعظ
۳	بقولِ خویش عمل ساز بہچو علامی
	ہند و مواعظِ اکتفا مکن واعظ

	اے داستان عشق شنو از زبان شمع
پُر سوز و دلگداز بود داستان شمع	
	باشد سر و رخ روی تو ز آتش بجا
بنگر که دو دوا آه بود بر زبان شمع	
	آتش جسم افند و آف نمی کند
در ضبط سوز دل چو شود تَحَنُّان شمع	
	بستم پگاه در همه اطراف رُزگار
خزگور او بدست نیامد نشان شمع	
	بهر زبان دراز چه حاصل ز انتقام
شد تیر تر بوجه بریدن زبان شمع	
	غبار این رستق دلا ساء او شد
یک لحظه شد نه بند شرک این شمع	
در بزم اشتیاق بسوز و گداز عشق	
علا می خلیس بود من زبان شمع	

	چون نمداری ستم از من دریغ
از چو نمداری گرم از من دریغ	
	تشنه را از حرّ بے آب گشت
داشت آب تیغ هم از من دریغ	
	بارها صد نامه بنوشتم به یار
داشت یک حرف هم از من دریغ	
	در رهش صد بار شد از سر قدم
یار دار و یک قدم از من دریغ	
	آب قریب او ندارم بنذر لعل
زلف دار و هیچ حشم از من دریغ	
	شاد از دوستش شدن ام محال
داشت یار من چشم از من دریغ	
	چشم علّامی ز لطف او مدّ
جمله دار و یک ستم از من دریغ	۶۵

اواز نگاہ تین ز چو بر من کشیدہ تیغ

دیدم چشم زد کہ بگردن رسیدہ تیغ

تیغ نگاہ اوز نگاہ ہمہ نہاں

چشم کے بدیدہ روشن بدید تیغ

ایں چشم دید ماست کہ از یک نگاہ تیر

مانند برق تند براید ز دین تیغ

لے تیغ زن مبر کہ کارزار عشق

از یک نگاہ تو سر عاشق برید تیغ

صید فلک است و سید چشمش کہ بچو تیر

ز اہوے چشم از نگاہ ویریدہ تیغ

بایچ چشم جو سر عاشق تیغ تیر

تیغ نگاہ نسبت بہیات دید تیغ

غلامیہا چو تیغ لکہ در غلاف چشم

بایچ چشم روشن از تیغ آفریدہ تیغ

	پیشِ شہت فوجِ مَرگانِ بے تصف
	نیزہ بازانِ ہنردانِ بے تصف
	ساقیا در دورِ چہشتِ روبرو
	چشمِ جیشمِ تو متانِ بے تصف
	اے کھماں ابرو ز مشرکانِ درآ
	در دل عاشقِ زپیکانِ بے تصف
	ور دُعائے خیر بر دستِ دُعا
	پنج انگشتانِ پاکانِ بے تصف
	پیشِ یارم چوں پسِ شہتِ امام
	کافرانِ ناملسانِ بے تصف
	ز پئے ارشادِ پیشِ مرشدے
	رُوے یارم اہلِ عرفانِ بے تصف
	پیشِ علّامی باطلِ کلام
	بکوتہٗ خجستانِ مخندانِ بے تصف

چشم گوهر بار من افتاد روزی بر صد
 دید گوهر را چو آب او مقید در صد
 دیده ام از آب چشم دامن من تر شود
 ز آب گوهر تر نمی گرد و چشم تر صد
 دیده در گهواره دامن بر ز طفل اشک
 همچو ماد و صد گرمی پرورد در بر صد
 بر زمیں لولوے غلطی از صد گیر دکن
 میشود در آب دریا حال گوهر صد
 چشم چون آب آلود بے نور گردد همچو کور
 ز آب گوهر میشود چون بید روشن بر صد
 چون نشد با چشم روشن در تقابل کامیا
 غرق شد از خجلت چشم بدریا در صد
 با تحقق گر چو سرق هر دور انگریزیم
 نیست علامی از چشم با صد

	رفتہ ہو کر فتنہ گرے درہولے زلف
ہیبت دست خویش شد مقلب زلف	
	آشفته بود گرچہ دل من ز پیچ و تاب
خونے نکر دچوں بسر آمد بلائے زلف	
	گیر دہولے تازہ چو یارم سر بام
گیر دشیم زلف صبا از ہولے زلف	
	ہر موے او ز پیچ و خم خود بلائے جان
از من میسر دلسر من ماجرے زلف	
	گر زلف او بلاست بلا چین ست چین
بہل شود بسیر گلستاں فدائے زلف	
	مصنوع تازہ کرد گرفتار مہر ماہ
بر عارض منیر تو در حلقہ لے زلف	
۴۹	<p>علامی از تلبیح (آشفته سر) زلف</p> <p>مختصہ ص شد عنہ نزل سخن از پائے زلف</p>

گریہ ام دریاست چشم تر صدق
 اشک من مانند گوهر صدق
 گوهر چشمی بر داز چشم نور
 شد شبنم در بحب از گوهر صدق
 ز آب گوهر چوں صدق اشک بخت
 چشم گریبان خنده ز در صدق
 پیش چشم ماصدق باشد در آب
 آب گوهر کرد و دیار صدق
 گوهر تر چشم را کرد آبدار
 ز آب صد گوهر گرد و تر صدق
 آب گوهر در نیت منطق در سخن
 گوهر غلط آن غرق چو چرخ
 ای اشک است علما می به در
 سکه میدان گدازد صدق

اے حسن و جمال تو بود شہرہ آفاق
 چشم ہمہ عالم بہ تماشا تے تو مشتاق
 بگر خرم پشتم بغرافت چو کمانے
 دلدار تجہ بران تو شد طاقت طرباق
 یاد ست دلم را چہ ادا بود و چہ تیرا
 پیمان تو نہ ہا دچہ نیان تو در ساق
 اے سرخ و سیاہست چہ این غرض و این رب
 سیمن و بلور نیست چہاں ساعداں ساق
 مردن بہ این زندگی زنی بگورے
 این لطف مینش شد بجھانے تو مصداق
 زین سنگدل ایوانے خیالشن دل من
 با آہن جسام چہ شمر رنجت چو چاق
 علامی دہراست بہجران تو تکیں
 آزر کن کن لبس را خاطر عشاق

سکات تارنگہ گوہر اشک

بہر تارِ قطرہ تر اشک

اشک پر آب گوہر نایاب

لولو آبدار بہر اشک

آب گوہر جوہر شش عرض است

آب صاف دست جوہر اشک

طفل اشکم جداست از براو

چشم گرین ماست مادر اشک

مالہ گوہر نیست در گردن

مردم چشمہ را چہ زیور اشک

ترکند بے گناہ و مہین

خود قطرہ مقطر اشک

قطرہ خوب شبہ عمامی

زہرا مست لود براہ اشک

	چوں عاشق یار شد تیر خاک	
فرمود که خس کم و جہاں پاک		
	نہشت چو عاشقش مقابل	
برخواست ز محفالش غضبناک		
	بازی چہ بر مژم حیلہ باز	
کوشا طہر نزد باز چالاک		
	جاں بُردن عاشقا نشت دشا	
از دست جفا یار سفاک		
	گر حلتِ محنت مشکل	
آسانست نکاحِ خست تیراک		
	چوں شانہ بموشگانی فرق	
دار و دل عاشق تو صجاک		
۲	علامی را بغمسره بُرد	۷۳
	آن دبر شوخ چشم میباید	

	اے قدش نازک و میساں نازک	
	ہمہ اندام جانجباں نازک	
	دل او نازکست و چہرہ او	
	لب او نازک و زباں نازک	
	از خیال و مزاج نازک او	
	فہم او نازک و بیاں نازک	
	اے چہ نازک دماغ و لہر مات	
	سخن او ست بر زباں نازک	
	وہ چہ نازک او است لب مین	
	نیت چہیند و گرازاں نازک	
	قامت نازکش بہ تشبیہ	
	انہما لے بوستماں نازک	
۳	وہ چہ نازک خیال عظامی	۴
	طبع او در سخنوراں نازک	

	رحمت حق برو کہ رفت بنجاک	
	نئے نشانے ازو کہ رفت بنجاک	
	آپ باراں کہ آما ز گردوں	
	آب صد آبجو کہ رفت بنجاک	
	صد ہو س ہاے خام آئینہ	
	اے بسا ازو کہ رفت بنجاک	
	تو بخ خاک می رود بہ ہوا	
	یا ہوا را بگو کہ رفت بنجاک	
	نو نہاے ز خاک شد پیدا	
	نخل پیرے مجو کہ رفت بنجاک	
	از تن آمادہ باش - شاد مشو	
	اے برگ عذکہ رفت بنجاک	
۴	شیرین بر باطنم علامی	۷۵
	فکرش را ملو کہ رفت بنجاک	

تنگ شکر چو یار ندارد و دہان تنگ

چوں بید ہن ندید ز ماس دہان تنگ

کر بھائی

کاگل چو سنبل و دہنت چو عینچہ است

عارض بدایغ خصال تو کلفام لازنگ

خطاب

قرآن عارضش چو دل مومن عرب

زلف سیاہ او چو رخ کافران رنگ

از سوز عشق تست دلم نرم سپھو موم

اے سنگدل دل تو بود سخت تر رنگ

بر حرف او چو نمہ دکش ترانہ ریز

دسازار گن دہن اوست ساخچک

اے پیش چشم و ابرو او در نگاہہ پیچ

میزان آسمانست چو در پندہ پارس

علمای یہ صبح بخت است خبر خواں

از بارگاہ شاہ خطابش فصیح خاک

	پاے او آمد چو در صحراب سنگ
میں زند مجنوں سراز سودا سنگ	
	نیستم مجنوں و لے طفلان سر
حاصلہ آور بر من شیدا سنگ	
	اے بزمین یاری مدہوشے
آشنا گردید پائے ماب سنگ	
	محتجب مے در سوئے خاک ریز
بے خط ناحق فرینیا سنگ	
	شد مکت قدم بیل سنگدل
گرد مہیلاں پلہ اعدا سنگ	
	بہر بے رسم است بے رحمی کو
نشدند سنگ دے الّا سنگ	
۲	در سخن سخن است علامی شیر
	وزن شعر شرح اردو استغنا سنگ
۷۷	

	گلر خم در سیر بُستان از رخ گل بُرد رنگ
ناله عشاق او از روئے لب	بُرد رنگ
ناله و سرایو من از مستی و جوشِ دلم	
رنگ میبنا ریخت و ز آواز قتل	بُرد رنگ
اے ز جامِ چشم میگویش بدور چشمش	
ساقی یارم زوئے ساعی	بُرد رنگ
پیچ و تاب زلف یار من بگلشت چمن	
از پریشاں چهره ناشاد	بُرد رنگ
آن خطِ رویش که دارد حلقه بر عارضش	
از رخ پر کار و در دور	بُرد رنگ
رنگ بر روی بتاں شکست رویار من	
رنگ او از روئے خواب متقابل	بُرد رنگ
فکر علامی بزمِ شاعران نادر	
از رخ رنگین بیاناں در تغزل	بُرد رنگ

	برنگ آہ از سوز دلم خیسند و دُخانِ دل
	شیرِ پیداشد و از تودہ آتش نشانِ دل
	بہمی ترسم کہ گیرد آتش دُخانِ عشقم
	نمیدانم چه پیش آرَد کنون ضبطِ فغانِ دل
	ز سوزِ آتشِ عشق تو در گنجِ تن زبانِ سُر
	اگر آید بچمکت بر زبانم داستانِ دل
	نیلِ اشکِ من نشود کہ طوفانِ سپید
	از راهِ چشم می آید بروں آبِ روانِ دل
	دلم بردی عفاک اندہ لے می ترسم لے دلبر
	مبادا در جہاں افشا شود رازِ نہانِ دل
	بحالِ زارِ من لے سنگدلِ رحمی کہ می دانم
	و بد آبے بہ تیغِ ناز تو شکِ فغانِ دل
۷۹	عشقش چو کہ ہے بر دلِ من بویِ عِلّامی
	سبک گردید از اشکِ رواں بارِ گرانِ دل

	دارد آن عیت را بر رخسار خال
همسرا و بر لب	دلدار خال
لے بد و در خط که بر رخسار است	
در میانش	مرکز پرکار خال
سبزه خط می و داندانه اش	
تخم ریحان است	در گلزار خال
دانه او چو پند است و نسو	
بوالعجب بر آتش رخسار خال	
نقطه شک آن دهان یار	
نقطه دل در خط آن یار خال	
نافه شک است از آهوی ششم	
ده چرخ بر بو غنبر بار خال	
نیست علّامی چو زلفش	۲
گرچه باشد محسره از مار خال	۸۰

چہرہ اش باغ و عارِشس چوں گل
دشنش ز باغ و عاشقش بلبل

دشنش چوں شکوفہ چمن
لب سرش شگفتہ و گل گل

خال رخسار - دانه ریحان
خط او سبزہ زلف او سنبل

شانہ و لفظکار عاشق منرق
رہ فرشتش بقبضہ کمال

دل یارم چو شیشہ نازک
چشم نیگوں شیل ساعنبر مل

زیر ابرو چشم - جوئے نگاہ
ابر واد (خمیدہ طاق) چوئل

در گلستان ہند علامی
نکر تم بہ ز بلبل آمل

	زخوفِ غیر سراز آستانِ نبرد ایم
سرِ معالہ با یارِ خویش تن دایم	
	پسند ما نبود و وعدہ غلط جاناں
کہ در مقاصد عشق تو راست کرد ایم	
	مستباعدِ حُر تو ناید گمے بقبضہ ما
بنقدِ حبان و دلِ خویش چوں خرید ایم	
	بروزگارِ دلِ ما کے نیاز دار د
اگر بخلقِ دلِ بیگنہ نیاز ایم	
	خلوصِ دلِ سیرِ اخلاص با عشق تو یا
کے بخلقِ نادر و چپ نکہ ما دایم	
	پیرِ س حیرتِ ما از بختِ حسنت
بہیں بزمِ توجانہاں کہ نقش دیو ایم	
دُعائے دولتِ شہ می کنیم علّامی	۸۲
ز بندگانِ عقیدتِ شعائے سر کا ایم	

	تاری خطِ رخِ خوبانِ نسیم	
اے بیادش حافظِ قرآنِ نسیم		
	اے نگہ از بختِ ستِ کائے گیر	
آنکہ شد بے دشنہ قرآنِ نسیم		
	از بلا ہائے جہاں محفوظ باش	
اے زلفِ تو بلا گردانِ نسیم		
	بی وفا پیمانِ خود را یاد کن	
از وفادارانِ آں نیلانِ نسیم		
	مردِ من در زمینِ شعرِ من	
ہر کہ بر حقِ من میرد آں نسیم		
	آنکہ نامش در جسمِ شہرتِ گرفت	
سخنِ علامہِ دورانِ نسیم		
۴	از سخنِ سنجانِ علّامی بدر	۸۳
	جانِ نثارِ حضرتِ سلطانِ نسیم	

بدستِ شخونات در وادار گیرم

ببند زلفِ پیچانت ایسم

نمیدارم سر مو اختیار

اگر وادار زلفم او را بگیرم

بخلوت همچو درویشم فقیه

بخلوت مرشد برافرویزم

بخلوت نگونم پیش موئی

ز پشت پای خود مر برنگیرم

چو دشنامم ده بدیدارم محبت

لبه گیر و سخن راز را بگیرم

منم سر بر تنم و نقش بر تنم

بپوشم با چرخ دستگیرم

بپوشم ز رهنما تا به جاده

با سوزن سخن و در کشتی بهیرم

آہ بر بے خونی خوزیر قریاں شد دل
 وہ چہ بسم اللہ گفت اللہ اکبر تر عالم
 باگرہ ہاے دو بروناشش مشکل کشا
 وائند صبر عقدہ ہاے کار و ہر مشکل
 تا ابدے رہبر من ترک اوامو محال
 شد و دعیت از ازل عشق تو و آب و کلم
 وہ چہ شمشیریت چوں قوسے نصفِ دارہ
 از نسیم ابروے جاہاں نیجان چوں سبلم
 یک نگاہش زخم ابرو چنان از دل گذشت
 نے کمان در دست نے تیرے شبتِ قائم
 لے پیہ می پرچی دل و جام بر انما صفت
 می ندانی چوں کد ابراستانت سائل
 از کمال ہمہ سرہ اندوز اند صدا لکمال
 ۱۵۰ در طبع بقیہ عشقِ علامی چہ مرو کاظم

اگر قطرہ ہاے اشک ز چشم ترا فگنم
 شورے عشق یارم بحر و برا فگنم
 ولدادہ ام بدلیبریت تا بعشق تو
 دریاں میں بحر و بحر تر سے زبر فگنم
 یارت بدست ہاں نامہ نہیں
 اگر من حدیث عشق تو در وقت فگنم
 لغز و چو پا ز من خراش براہ عشق
 دستے بدوش یار پری بکیر فگنم
 اندیشہ قیب ہزارم شب وصال
 اور خلوت توں فصل برور فگنم
 بروانہ ہاے اشک غم گاہ نگاہ
 تمنہ محبت یار و یار فگنم
 شرح شریعت و شریعت
 ۵

	زلفش آورد صد بلبلانمزم
من زرق و بلاش بے خبرم	
	جرعه ده ز جام ویده خوش
ما قیسا بتلاے درد سرم	
	کرده ام خدمت بمن نزال
حیف در این زمانه بے هنرم	
	راه گم کرده ام بعصر عشق
نیت با من رنیتق و راه برم	
	تحت مشق روزگار منم
من ز رنگ زمانه بے خبرم	
	بے بسرمی برم گنجینای
رحب از لطف شاه ناموم	
۴	<div data-bbox="319 1425 776 1531">حسینی خواند بر بسلامی</div> <div data-bbox="335 1531 771 1636">از بد و نیکی خلق با خبرم</div>

(روے بند) عارض از ناز نگاہ بجای نسیم

رشته ز ناز را شیرازہ قرآن نسیم

دلبر اگر عیبِ قربانم رسد دُشمن

در رہ (کافرت) صیدِ حرمِ قربان نسیم

شربت دیدار گرازشیم ببارتِ دہی

عاشق بیمارِ امانت کشش در مان نسیم

گر زنگامے بر رخ آئینہ اندازی بنواز

از صفایِ رُوی تو چشمِ تریحان نسیم

در ہواے عشق گریبانِ گنی سیر چین

غنیہ نازک و ہانت گلِ خندان نسیم

گر بہ بنیم و سپہ مرغانِ یارم چشمِ او

آشنہ اسیرِ آبِ چشمِ حیوان نسیم

شماہ مارِ آبِ صفِ بانِ نختِ علامی

فکرِ صائبِ رافدِ نمکِ عثم

	اے دل گلشن قدش رایا دکن
صد الف بر سینہ از شمشاد کن	
	از رخت داغ غلامی لاله را
سرور است و رواں آزاد کن	
	در حساب اے نقطہ خالِ خورش
ز نیتِ مہر فت را نقداد کن	
	خامہ قدرت بحسن انتخاب
بر رخس از چشم روشن صا دکن	
	از نگاہش در دل عشاق یار
غمزہ کارِ خنجرِ فولاد کن	
	اے ہوا جو در ہواے کوے یار
نفرتے از آبِ رخا و باد کن	
۱	دوش با علّامی عاشق چہ بو بیوناسپیمان خود رایا دکن

از دہانت بشکفت گلاب بے غار سخن
 نغمہ سخن بلبل طبعم بہ گلزار سخن
 جز سخن سنجے چو من آگاہ قد قمتش
 نیست در بازار عالم کس خریدار سخن
 طبع من آمادہ چوں گرد و غنم ملک نطق
 ریزد از درج دہن لولوے شہوار سخن
 لگنت اولدت قند کرمی و دہ
 گوش عاشق ذوق بردار در تکرار سخن
 از فروغ علم تا باں شد خیال عالم
 شد دماغ الوتر می روشن ز انوار سخن
 بے خبر نماست از ذوق سخن در نرم ما
 جز دل شاعر نداند کس ز سرار سخن
 وقت مصنون نخواہد جز بنیغ آسان
 آگاہ عطا می کنی تر سر ز دشوار سخن

	باد ای که گارم بستاند دل من	
	دل او داند من دانه و داند دل من	
	دل نخواهد که بساید ب سرم از پراو	
	طافتن نیست که ز بازستاند دل من	
	سوز دل گرم کند آب دلم را در دل	
	آب جوشیده ز چشم بچکاند دل من	
	تا بدل جوش ز ند آب - بریزد از چشم	
	گر نماند آب - بر اش نشانم دل من	
	آرزو ها که دلم داشت کنون درید آتو	
	و ده چه جو سیت که گفتن نتواند دل من	
	ما جراحیست چه بگذشت که بر بود دلم	
	که دش داد و چه افتادند دل من	
۳	شد گرفتار بر بفتش چه دلم علای	۹۱
	هیچ یار نیتواند که رها کند دل من	

بر زمین شمع کرا لیم پس بریں	
اگر روا باشد تعلق آسمان ہفتیم	
طبع دشمن میرا ند فکر تم بر آسمان	
انگنڈوں پر بندم آسمان را بر زمین	
پرتو یہ کم کند روشن جہان را بنور	
در بلاغت وصف او خوشیہ طاعت ہمیں	
یار من محبوب حق ہوا تو رسم از ریب	
در پناہ یارم و یارم شمع الہیں	
یار من پیہر و از عاشر و پیہر	
فانصہ پیہر ام یارم شمع الہیں	
در سیرت عشق دارم حقیقت ابھیں	
گرچہ شد بار مجاز تو فرمودی دہیں	
پیش علامی ابوالحسن جہانگیر سے	
ہو بہ برداشت ز چوہر کمالیہ	

	آید امشب بر بزم دلبر من
خوشترا آن شب که دلم در بر من	
	حیف ناخوان که رود بر درِ عیس
با مواعید نیاید بر من	
	دل من منتظرش در خلوت
چند جو تا بسحر بر در من	
	و ده چه وصلت بشکرت شب
تدم نازک یار و سر من	
	چه بود گر نبود خوف و حبا
خبرم نیست ز خیر و شر من	
	ساقیای ساغر غیا پرت
نیت یک قطره دین ساغر من	
نیت	نیت در ملک سخن علای
	در سه زبان میسر من

	توئی در بہر سلطان ابن سلطان	
	توئی شاہ دکن عثمان علیخان	
	توئی نیرازوای حیدر آباد	
	نظام الملک آصف جاہ دوراں	
	توئی برا آسمان بادشاہی	
	ضیاء بخش جہاں چو بہتر اباں	
	توئی نوشیرواں در عدل و انصاف	
	عیدیل حاتم طائی در احساں	
	توئی کو بر سرش دستِ ید اللہ	
	شود از دست تو ہر مشکل آساں	
	توئی در عالم نظم مصنف امیں	
	سخن بہیم و سخن گوے و سخن دال	
۹۴	غلام او نسیم علامی دھر	۶
	بو د مولاے من (علامہ عثمان)	

	دلدادہ طریقت انداز و نازِ تو
اگاہ شد بہ سجدہ حق از نیازِ تو	
	اے قامتِ کوثرِ قد قامتِ الصلوٰۃ
دوشت بدوش داشت صفحہ در نمازِ تو	
	اے دلرباے اہل فضیلت چوم و مک
عالم فدای یک نگہ یکبارِ تو	
	پے بُردہ ام بسوئے حقیقت باختصاص
در عالم جمال ز عشق مجازِ تو	
	اے عالمِ حقیقت اسرارِ معرفت
دارند عارفان بتہ سینہ رازِ تو	
	چشم ز شائہ مرہ ام (قصہ مختصر)
گرد است شو سگانی لعل درازِ تو	
۱	شاہا بہ بین لطف تو علامی غریب
	در نظم شد شہیر بہجت ہرے تو
۹۵	

	در باغ حسن غنچ گلشن هسان تو	
	د گفت گو ست غیرت سوسن زبان تو	
	در سیر باغ چوں کجائی زبان بخش	
	بلبل فدای نغمه حسن بیان تو	
	طوطی شود ز لطف کلام تو باغ باغ	
	ریزد شکر چو از لب شکر فشان تو	
	در بزم احباب فروغ تو شمع فرو	
	فانوس بر چراغ نهد شمع دان تو	
	در عشوه وادای توای نازنین	
	ایں عاشق غریب بود قدردان تو	
	یارای دید و شوق تماشا نماید	
	در چشم من قناد چو موے میان تو	
۲	علائے ز دلبریت شکوہ نکرد	۹۶
	واند که بود ایں دل بیدل از ان تو	

	میگرارشش کاشفِ راز دهن او	
	چون قند مکر لب شکر شکن او	
	در لذت و شیرینی اثمار بلاغت	
	ذوق دل و جان میوه سببِ قن او	
	ز نیکین نه مناید ورق گل برگریبان	
	برکت گل تر پارچه پیرهن او	
	داند بچمن و جب پریشانی سنبل	
	دل داده آن زلف شکن شکن او	
	آن عارض روشن سیرتاده گردن	
	افروخت شمع بر آئین او	
	مضطرب بخوش الحاقی او غم نیرید	
	صد نعمت فدای طرب کت سخن او	
۹۷	علامی ماز شکب خنک و صفا	۳
	در مجلس افکار حکیم سخن او	

اے چہ در سیرِ سپن بازلف پیمایاں کروں
 خاطرِ گلزار از سنبل پریشاں کروں
 محی کشاید از پریشاں حالی ببل کہ صبح
 چوں نسیم صبحگاہے سیربتاں کروں
 آتشِ حُر تو جاناں مصحفِ رویت خست
 اے بعارضِ دعوتِ کبر و مِلماں کروں
 آفیں بر تہمتِ اے خسرو تسلیم عشق
 با من بے خامناں چیزے کہتواں کروں
 چشم تیغِ افکنِ خراکِ اللہ کہ بر جسمِ دلم
 بخیہ از تارِ نگہ بانو کِ شرکاں کروں
 کسوتِ سرخستِ در بر عاشقانِ کُشتہ را
 تیغِ نازِ خویش را از اندم کہ عریاں کروں
 در صفا ہاں خور و چوں افکارِ علّامی گنجش
 صائب گویند آگشتے بہنداں کروں

قربان ساعی کہ نسیاں برآین	
کز خاطر تو یاد من ایجاں برآین	
بید رویت بدرد و دم اعتنا نکرد	
در دوا مرین عشق زد در ماں برآین	
ہر زخمت چو سر ز گریباں کشید صبح	
با آفتاب دست و گریباں برآین	
جاناں بیا کہ فرش قدم ہست چشم من	
در پیش بازت از دم ار ماں برآین	
جاناں بیا کہ زند گیم بے توشہ محال	
ز اندک کہ رفت ز تنم جاناں برآین	
وصل فلک بشعاع جوالہ روز کرد	
زادہ و دم کہ در شب حبراں برآین	
علامی زمار چو خنجرل خواند ہر فرادہ	۲
صد آفتاب ز مرثیہ سلماں برآین	۹۹

	زلفت بہ نظر سیاہ مارے
ترسد دل من ز زہر دارے	
	زلف تو بصورت پریشاں
بیہات برزد دل قرارے	
	زلفت بسلاسل و کھنڈے
ہر خط بفرگیر دوارے	
	از حلقہ زلف و مہر عارض
دیدیم میان شب نہارے	
	آن زلف سیاہ پُھٹ با
در مصر چو میل جو ہارے	
	زلفت گسترده دام صید
پیشہ ز دل در و شکارے	
۱	عالمی عاشق است در بند
	گیرائی او کشد تبارے
	۱۰۰

از سبز خط رخت بہارے		
بر عارضِ تہمت سبز ہزارے		
آٹا خطت بروے رخسار		
دارد بہ نگاہ اعتبارے		
داریم ز خط امید الفت		
بیرون شدہ از دولت غبارے		
زین آیت کریم بر مصحف		
خط تو کشد بر رخ حصارے		
بر مصحف روے او خط یار		
خوش کاشیہ با مختصارے		
آں کاتب قدرت این خط را		
بنوشت ز بعد انتظارے		
۴	علامی رابع عالم عشق	۱۰۱
	مضمون خط تو ناگوارے	

	اے جنوں سب بریم سوے بیاباں کر دی
التفائے بہمن بے سرو ساماں کر دی	
	سیر گلزار نمودی چہ بگیوے دراز
ادش از سبیل آشفته پریشاں کر دی	
	تا کماندار تو تیر بگمے زور دل
لوحش اللہ مرہ را ہمہ پیکار کر دی	
	لب لعل چہ فگفت است جنت شو
عجب نیست کہ آتش بہ نیکدار کر دی	
	دل صبر پارہ کہ وابستہ یک جہ تو بود
دیفش اے زلف پریشاں چہ پریشاں کر دی	
	قول مروان مثل ہائے عجبہ جاں وارد
از وفاے تو یقین است چو پیکار کر دی	
۳	فکر علامی با غلفہ فگندہ بہ بند
	خیر گزشت حسنین غم صفا ہاں کر دی

	شہِ خواباں چو شاہ ہے بر سرِ ریہ	
	رقیبِ مابعدِ مت چوں وزیرِ	
	چہ ابروئے (کماں ابرو) کمان است	
	نگاہش بر ہدف مانند تیرِ	
	خطِ ہنزش چہ دورِ ہالہ اوست	
	چہ روئے روشنش ماہِ میرِ	
	چہ زلفِ اوست صیادِ دستگر	
	دلِ عاشق بدامِ اوایرِ	
	بہفتِ تسلیم گیتی شہرتِ اوست	
	چہ یارِ ماست در عالمِ شہیرِ	
	چہ زلفِ او بزرگِ شمعِ عشق	
	بختِ ماکہ ^{کو قال} بکروار و گیرِ	
۴	بخد مت روز و شب در خدمتِ یار	۱۰۳
	تسلیم در دستِ علما می دبیرِ	

بیا بنشیں چشم ماکہ نور دین مائی	
بنور خوشستن مارا جمال خوش بنائی	
مکن زیریں بشین نانے یک ادایت می کھیندا	
مشود امن فشاں پیش نگاہ مابر عنائی	
ببین بنگر جمال زار مجنون تو لے لے	
کہ در دشت جنوں آوارہ می گرد و چو صحرائی	
اکشش بر رونق ابے پرده حُنت بو کوئی	
حجاب آفتاب رویت از چشم تماشا ئی	
بدہ ساقی نے اظہر ز جام چشم میگوئے	
کہ در یاد نگاہ لطف سازم بادہ پیما ئی	
شود داغ حبس نیم یادگارِ حبدہ خالق	
کنم ز آستان لے محمد گرجیں ساقی	
مریض عشقِ علّامی نمی خواہد طبیبے	
اگر از دین میساری خواہد پیمائی	

	یارِ من در پیامِ علّامی	
	می کند احترامِ علّامی	
	گر نخواهد پیامِ اوقاص	
	برائش سلامِ علّامی	
	بوئے مشکِ زلفِ تو ہمیشہ	
	میرسد شامِ علّامی	
	پنختہ مغزِ را بہ بند زلفِ قیام	
	ہمچو سودایِ خامِ علّامی	
	و اُماور دُعایِ دولتشاہ	
	می رود صبح و شامِ علّامی	
	ایں دُعایِ مستِ بارِ آہ	
	بادِ دوراں بکامِ علّامی	
	لے کجُن از دُعایِ خیرش یاد	
۶	اگر بہ بینی کلامِ علّامی	۱۰۵

رباعیات

الف

از بہر دُعاے تو نخواہیم بہا	دربار کہ تو چوں گدائیم شہا
در عالم فقر سیرِ حشمت چہا	بندر کہ گدائے دگر بتِ علما

ولہ

در بزمِ سرور بادہ نوشی اول	در سردی مہرِ گرمخوشی اول
از غلت و غرمتے کو علما	انصاف سخن تو یک خموشی اول

بے موحده

از خرمست بادہ ہر خچہ خواند مکتبا	در بزمِ طب ہنہ فگندہ دربا
در عشق ہیں فصیلِ علما	ساقیست چو بایستیاں خور زمربا

ولہ

در دہ مریضِ عشق پروا نیست	بہارِ تو ام یاربِ جاہلیست
چشمِ تو دوائے مرضِ علماست	در دوش نشو و بہ از رادِ طبع

بے فکری

عاشقِ شربِ صال ز نهارِ محُشپ	۵	غافل ز رقیبِ درِ بریا محُشپ
چوں علّامی که زنده دارِ شبِهاست		از عاقبتِ کار خبر دارِ محُشپ
	وله	
کردم از جورِ او بیانی و محُشپ	۶	گفتا داری چه خوش زبانی و محُشپ
صد حیف ز بیدری او علّامی		گوید که فراقِ دوستانِ محُشپ
تا سَ فو قانی		
طوطی چه آزادی خود و نسل است	۷	پرسیدم از دُگو چه در دلِ بوست
گفتا که چه پرُسی ز من اے علّامی		در خانه اگر گسست یک حرفِ بوست
	وله	
شاهِ به دفاے من ندانم چه شکست است	۸	بنگر که عیارِ زرِ عیاں بر شکست است
پایِ نمکِ تو در دلِ علّامیت		تا خود بخشی گو که ایس بے شکست است
	وله	
در کلبهٔ این سبدهٔ دولتِ شاهست	۹	در منزلِ تارِ یکِ غریبِ ملهست
بر اوجِ شرفِ چه طالعِ علّامیت		کز بختِ رسا نطلِ ظلِ اللّاهست

نماے مشقه

دلدادہ نکرد عشق یارے عیث | بر دل نگرفت هیچ بای عیث
آگاه ز کار و بار عالمیت | در سر نکرده ایم کاک عیث

ول

حرف مقبول از عشق است | نقل مقبول از عشق است
علامی چوں حدیث پیغمبر | پیغام رسول از عشق است

چیم سیری

زلف نکستد سماع عاشق | عشق نکستد زلف عاشق
اقتاد به عشق دست خود نکند | مصدقش بر دود و دله چو سراج

چوں سپهر عشق زنده است | بر سر زنده است
سپهر زنده است زنده است | بر سر زنده است

چوں سپهر عشق زنده است | بر سر زنده است
سپهر زنده است زنده است | بر سر زنده است

عَلّامی عاشقت گرفتارِ کلمات	خبر صبر و وفا چاه نیندازد هیچ
وله	
ای یار بزرگ لاف بزویش پیچ	نشود اثرش بر دل شیدای پیچ
گم کرده نسبت و اهتِ علّامی	اگر نیندازد عشق چو زلفت پیچ
حاج حطی	
گر شمع سحر بهم بر آید با صبح	شمع صبح او شب گزیده پیچ
رویش چو سرفراز روز و شب	اگر نیندازد کس نور و تاب صبح
وله	
در بزم سخن طرب ز بایم فصیح	در محفل عشق داستانم فصیح
علّامی نام من زج الدین است	چون مصحف دین من ز بایم فصیح
نوحه	
می دارد که چو سحر بیدار شوم	اخلاق کریمه و دین شوم
آرد چو شمع فصل در دستان	بهد سر بر زمین ز بارش مر شوم
دال	

ابر بابِ طرقت کہ حقیقت داند	قد شب قدر ورازِ وحدت داند
علامی قدر دانِ روزِ عید است	قد شب وصلِ اہلِ خلوت داند
وله	وله
خوش خلق کے کہ خلق را شکست	بد خلق کے کہ دلِ غم آباد گشت
علامی را گنجِ فراموشی نکر	خوش حال کے کیا رازِ یاد گشت
وله	وله
دردِ زہرِ گرمِ دردِ دانه	کاندِ دلِ خویشِ آہِ سرِ دانه
بہرِ دجانیستِ دلِ علامی	بادِ دے کے رسدِ دردِ دانه
وله	وله
کفرِ ز دستِ خورِ عطیات	عانیِ گھرِ از دستِ خطایات
از برِ اصلاں کنارہ کنِ جلائی	ویند کہ بد گہرِ سرِ وفایات
دالِ معجب	دالِ معجب
یرخوانِ توصیفِ الوانستِ لیلینہ	ویند کہ بترتیبِ رخسارِ لیلینہ
بے روشن تر ز شمعِ دلِ علامی	یاسک پارہ پئے تر ز جہانستِ لیلینہ

۱۱۱	
در ہر یک کا صد مائل در کار	ہموارہ بگوئے اند کے از بسیار
دانی شکیست بر زبان علامی	۲۴ اقل اندیش و انجمن کن گفتار
اولہ	
از ناز کی و حسن سپاہ تو	۲۵ آگاہ نیند عاشقان یک زہرا
علامی دہر است گوید مثلے	روئے تو نمونہٴ بیت مُشتِ اخروا
۱۱۲	
دارند کسنگاں بجا عالم اعزاز	۲۶ فیضِ صحبت کُن بدیاں امتراز
غافل مشوار بجز بسنِ علامی	ہر چیز بہ اہلِ خویش می گرد و باز
اولہ	
پیغامِ اہل آمد و گوید خبر	۲۷ شد غر ز ندگی بختِ سیر
ما بے خبر ز خار خودِ علامی	آخر بنیالِ بادہ شد عمرِ سیر
۱۱۳	
در چشمِ دعا و خطِ توبہ ایثار	۲۸ در تیرہ کہ چو سپرِ می آمد ز آثر

برگفتند از عجب شود علّامی . بی‌بوده ندانم که چه می‌خاید ترا اثر

سین مہمہ سلمہ

می‌داشتم از وصلت عیار ہوس ۲۹
زین بشین سازم ہوس علّامی
ہیبت زلف او چو شیر مخم ہوس
گویند کہ از خرس میں مغلے ہوس

شین معجبہ

اے ہر کہ دلے رنج گنشد در شین ۳۰
علّامی دھڑ بر زبانہاں شال
باشی بجز منتظن کردہ خویش
آزما کہ چاک کُن چنیں یہ پیش

صاد مہمہ سلمہ

از تیغ ادا چہ این دل است برقص ۳۱
چشمش چفتا در دل علّامی
بسل ز خرام ناز این پایت برقص
شامین زدہ چاک و کوبک ناست برقص

صاد معجبہ

ہموارہ بود چرخ بکام فیاض ۳۲
علّامی گھٹ زندہ جاویدش
اے درواں غلے مقام فیاض
شد ز برہمیت فیض فیاض

طالع خطی

از طفلی یار بر لبِ اوست چه خط	۳۳	و ز مشکین جنالِ عارض و لب و ذوق
و یابِ خطِ عارضش علامی		انیت چه بسم الله یا راست غلط

ظا معجمہ

باز آ باز آ زیاده گوئی واعظ	۳۴	ز اعمال ہم عیبِ نجوئی واعظ
در علم و عمل بکوششِ حرمِ علامی		فرماے عمل برانچہ گوئی واعظ

عین مہر

در عشق چه خاموش بنِ دوزم چو شمع	۳۵	اے در شبِ فرقتی چه نور چو شمع
از آتشِ عشق شمع و علامی		در محفلِ ادب ز منبر و دوزم چو شمع

غین معجمہ

اے گرچہ دروغ را ندیدیم فروغ	۳۶	ز انساں کہ شکرتِ شوق و زرش بدوغ
ہشدار و لے ز حرفِ علامی		گوید بسیار این جہاں نیدہ دروغ

نا

عشاقِ ببار گاہِ توبتِ طرف	۳۷	از بہر تماشاے رختِ صفِ دور
اے ماہِ حبیبینِ دلبرِ علامی		گر جلوہ کنی چو مہ زبے عز و شرف

ت ف ا م ت

دانیلم ره عشق چو مضنونست توفیق	۳۸	باشیم رفیق آشنایان طریق
علّامی با خبر به منزل برسد		ره گم گشت در رهرو با جاده رفیق

ک ا م ت عربی

نازل شد مصحفی از فلک	۳۹	بوسند بجلد او هم جو و ملک
در مرتبش چو زلف او علّامی		کام گرد و دهر آنکمی آرد شک

ک ا م ت فارسی

گلزنک بے با دیش غنچه تنگ	۴۰	تکین تر شدیم چو جوان تنگ
گفت چو بخش سخنور علّامی		انگور ز انگور همی گیرد رنگ

ل ا م

یک ذره جمال به بسیاری مال	۴۱	ایک که رسید ماه حسنش کمال
رسم زو و زو حسن او علّامی		افسردنی و زبیر آرزو مال

و نه

دارم لبش چو آرزو و دل	۴۲	رم گشت لبش ثور یا خمبل
-----------------------	----	------------------------

ب بستر بنستم کند علّامی	گویم مشکل و گزنگویم مشکل
-------------------------	--------------------------

میم

ہر خطہ فراموشی او یاد کنم	من حسانہ دل را ہوس آباؤںم
با پنج و عنہم فرقت و علّامی	من حاطہ خود را سخن شناسم

ولہ

در قالمشہد شاہ ماجان علوم	علمت جہاں و اوجہاں بان علوم
علّامی عالمانہ گوید کہ شہش	در سلطنت علوم سلطان علوم

نون

مردم بر یار و شہزادہ قمر طاس کھن	دمنم کہنید در زینے سخن
من زندہ بگو تر یہ نام علّامی	ایں روشنی بسع باشد بر من

ولہ

در تکیہ ایں گداست شاہ ویشاں	در خانہ ایں مور سلیمان باں
بر طالع خود ناز کن لے علّامی	در منزل تست ماہ عالم باں

واو

دل داد بن چه دل را بے دیکو نیم	آه شب بسل دلبرم در پہلو
علامی پیر چوں زینجاست عجب	باز آمد آب رفته امروز بجو

ہائے ہوز

نیز بادہ سرو زراں غم دلبرم	این جنتِ سر زریں پور خنیا گزہ
در طفلی گفت مادرم علامی	در دہر زنا خلف پیر و دختر بہ

یائے تَحْمَانِی

علامی را بر اسپ کلکش شنائی	از فکرِ سبابت او چو گفائی
خواہی اگر اے قریب بازی بری	۴۹ بر خیر ترین گوے میں میانے

ولہ

بوفاضل تو علامہ و ما علامی	نامہ تو مستوری اکبر نامی
مایم پرستارِ شہِ ملک دکن	۵۰ برویِ سببِ گوشہ گمنامی

قطعات تاریخی

قطعات تاریخی (تصویر باغ) مصنفه منیر العلماء ابن عربی (از علای)

و لا آنسیریں باد بر تہمت
کے از دنیا کان نکر دایر
ز کلب بہن پرور انجہم
زرافکا پیشینیاں در سخن
ولے چوں تو فکر بر پائے پاک
بایں حسن پرواز صورت گرمی
بایں تازگی در سخن ہائے نغز
بفکر بلندت براوج خیال
براو راق گیتی دیں روز ہا
زبان فصیح و کلامت بلیغ
کلامت حلاقی خزینہ جمال
مکار سپہ بر بہ انداز و ناز

کشیدی بلوچ سخن پیرے
سخن آفرینے سخن آدرے
نشد حلیہ پر داری مٹے
بصد شوق دیدیم ما اکثرے
نکردے سخنور سخن پر دے
نزدیم ما چون تو صورت گرمے
نبارش ترا در جہان ہمسرے
نہا در دہما چو توبال و پے
نہا شد و لا چو تونام آوے
بیار و لطافت ز شعر ترے
ابو دشتا بد حسن را منظرے
بہ بستی چو پیرایہ دلبرے

بالفاظِ خوش در سراپا حُسن
بہ تعریفِ آن قامتِ خوش خرام
بہ نقشِ جبینِ حاملہٗ نقشِ ماہ
بہ تصویرِ آن چشمِ مردِ مکار
جو ندانِ یارت و لاکِ نشین
کنی جلوہ گر عارضِ پاک را
بایاے آن چشمِ ناز آفرین
منودی مبینِ سیاهِ یار
ز مژگانِ یار توای نقشبنده
ز ہر مصرتِ حسنِ خطِ آشکار
بجانم کہ این صنعتِ نازکت
ز دولتِ پسندِ نعتِ سوس
اگر وصفِ فکرِ کند خامہ
نگارم ہر اوراقِ دل سے ویا

کشیدی بحسن رقم زیورے
 کلام تو بر پاکستد محشرے
 نمود است چوں صنع الخدے
 نمودی بتیغ نکه جوهرے
 بدج دهن آئیں گهرے
 براوج سخن چوں مینوے
 کشیدی بحسن ادا خجهرے
 ز مرثکان دلبر صف شکرے
 زنی بردا غاشقان شکرے
 ز برے خوباں درو مطرے
 نیاید چنیں بنر تو ز دیگرے
 نباشد و لا چو تو حیرت برے
 بر و انیس شد و فخرے
 طراز کلامت بابا برے

بس اندھیں مہشتِ یادگار	ز فکرِ عزیزت بہرِ کشور
ز نخلِ کلام تو دریاغِ علم	خورد طالبِ اولادت برے
دُعائے من است ایں کہ عمرت از	چو زلفِ نگارِ پری پیکرے
اگر قصدِ رفتن کنی زینجہاں	کشاید برویت ز جنتِ درے
کہ تادِ حضورِ ششوی باریاب	بخد مت کمر بستہ چون چاکرے
نمودیم غواصی منکرِ سال	بدست آمد ز بختِ خوش گوہرے

در آئینہ فکرِ علایم

بہیں حلیہ پاکِ پیغمبرے

قطعِ تاریخِ زینکِ سخنِ مَصْنُفِ شمسِ العلماءِ نوابِ خجندیار (از علّامی)

آبندہ بہ پیشِ شعرا ہم عصرِ شمسِ العلماء	چمکا عالمِ مین نام کا مذکور ہے صبحِ دوام کا
ہے اسکی جگہ برکاتِ دلیں تعریفِ اسکی مخلص	مخلوق ہے دیتی ہو دعا بقولِ اکبر اس کا
نیما ہی ہر اک النیف اسکی ہر وقت اک تصنیف اسکی	شکرِ نعمتِ محنتِ کاصلہ عالم کی دعا انعام کا
جنتِ کربے آباد ہے دل اس کا ہمیشہ درخشاں	خالقِ سچے سچے اپنی دُعا یا رب ہو بخیرِ انجام کا
سبحان اللہ کیا خوب چھپا اشعار والا کا مجموعہ	اس لُطیف نے بال کا کیا کہنا بقولِ جہاں کا

<p>جذبہ طبعیت میں اسکی مضمون بنا ترکیب نبی گلزار سخن میں مایہ گل عاشق اس کا گوہر لبلی پیشہ گم مضمون کہیں یعنی نصف لبشکیر</p>	<p>ہے فکر کرب کی جیت قلعہ حصہ ہے (قبول عالم) اس کا مالوں سے ہے عاشق نغمہ سر عشوق چمکھٹا اس کا میرغ دل عاشق صید بنا بیچ خیم کا کل دلم اس کا</p>
<p>جربہ فکر عدا می تاریخ دیوان نامی افکار و لاکھا نگ نیا نیز نگ سخن چمکھٹا اس کا</p>	
<p>قطعی تاریخ (تصویر نور) مصنفہ الضیاء از علامہ درار و زمان</p>	
<p>واہ کیا اچھا کیا یہ کام تم نے لے و لا اس کو گر کہئے سراپا یہ سراپا نور ہے اک نہ اک دن یہ کما دوس گھڑیاں یوں تو اس دنیا میں جو کہی ہوگی کی قدر</p>	<p>اس سراپا یہ ہمت کینہت و جو یہ اگر تصویر ہے نقشہ سرور تصویر خور اس کا ہند پاک پر رے کہ ضرور اچھا پار گئے تیرے کچھ در یہ جو مانشور</p>
<p>نور کی تاریخ علامہ نے لکھی فی البیہ واہ کیا اچھی تھی یہ تاریخ تصویر نور</p>	
<p>طعہ تاریخ عروسی آفاقہ فی نعمت عظیم حضرت حضور پر نور پناہ کا نعتی علامہ شہر زلفایت خج بی جہانے اچھا کرے</p>	<p>در خود نور مظہر عظیم حضرت و جہاں کرے</p>

شبه شد جلوه فرماشادمان در بروج تاباش	که خورشید از ضیاء شرنده اش آسمان گیرد
بغزم تنهیت خود شتری از آسمان آمد	مبارکت باد عالم را همه در دوز باں گیرد
جہاں از خستری در حالت قصص مطالب	و فور شد دامانی در دل پیر و جوان گیرد

نداء با تنه آمد بعلا می پے سانش	
ز به با آفتاب در هر روز پے اقرار گیرد	

قطعی تاریخ پیشینی خطا (سلطان العلوم)	ببارگاتا قافی نعمت و اظلمه امجد فقا جابجاء
ظلم سبحانی شر ملک دکن	عین علمش خوانده ایمان معلوم
گفت علامی پے سال خطا	خسرو عالم چه سلطان معلوم

قطعات متفرق تقایر خاص	
تقریب	

خسرو این عید قربانست جہاں قربان تو	دیدہ ملک ملک فرشتہ و دیشان تو
بارگاہت مظهر یک جلوه خورشید شد	از فلک هر کو کس باد ضیاء افشان تو

صحیح عید است بیا با و کز ناک نسیم	نغمه تنهیت است بدو نیک نسیم
-----------------------------------	-----------------------------

سازگرن زمرنمه تازه نواعلامی . تابیح شربا افسر واورنگ نسیم

وله

پادشاها هر طرف خلقی شنا خوان تو باد
عید قربانست عالم حلقه قربان تو باد
دست ادا دحبستان بر ابر افلاک بود
آبشت گرد و دل بسم از با ابرسان تو باد

وله

شاهچه مبارک تو دایس عید طرح
عیدت سعید است و نوید است بهر
صد جلوه عشرت بهشتان تو باد
آغوش تو شد طهر یک شاه به خوش

وله

شهر بابر سیر ز خوشن عید قربان
چه چشم جهان اندک بشوکت شمش
هبا یوں بادش اجتن عید لطف قربانی
دلش تران جشن شاه علائق شمش

وله

بجشن عید قربان دل و قربان شاد و ما
منم در محفل عشرت فدای شاد و ما
فیضح الدین مرن از جان شایسته خود
بیم هر خضر من فدای جان شاد و ما

ولہ

<p>خسروایر عید و صید مکر ترا جاوید باد میر با عثمان علیخان پادشاه نامدار عید قربانست و یک سال شمار در گهت صبح عید است ایرج خوش در افروز و غن ہر مراد و در نصیرت جلوہ عکس کند ہکنار شاہ مقصود باشی دہا ہر کجا رغبت جلالت صرصر فکیمند و چمن ہر ملک است تو اینج جاوداں بر کرسی تہال با شمی جلوہ توجہا نداری کہ داری کجایان حکم خوش</p>	<p>نغمہ خوان زہم قبالت تو خود مایید دولت دیباچہ موتبتال تو تہید باد دشمنانت را و عید و در ستاں اعیاد جلوہ گاہ آتانت نظر خوشید باد اندر آن آئینہ پیدا صورت تابد باد در شبستان عروس دولت جاوید باد خصم بہ خواہ تو لرزان همچو شاخ بید باد بر زبان ہر گلے صد نغمہ تمجید باد دست تائیحت را بہر تو در تائیید باد جملہ عالم زیر فرمان تو در تقلید باد</p>
--	---

بر دولت تال تو علامی آشفحال

کامیاب و کامگار از دولت تابد باد

تبقیر خطیب سلطان العلوم

پیش کشیده مجلس رفقاء جامعہ عثمانیہ مبارک گاہ اقدس و اظہار

آن نظام ملک آصفیاء سابع فتح جنگ
سیر عثمان علیخان فاضل انشائات
کوشه و علامه و هرت علامی فاضل
عالم ان کرد سلطان العلوم اور خطاب

وله

شد دکن امر زبتمان علوم
از شبیه کو بهت خاقان علوم
علم خود گوید به آوازه بلند
شاه عثمان است سلطان علوم

وله

ای دور عثمانی دولت عثمانی
ایا جامعہ ملکت سلطان عصمت گفت
مشهور چون افغانی خلق معانی شد
علامی این دولت یزدان علوم گفت

بشکرا نه رونق افروزی اقا و انعام

تبقیر عربی میر محمد عنایت حسین خاں سلمه فرزند علامی بر پوشیده
نویده آمد شاه اسم کو بش من آمد
عروج کو کب سخت من است علامی
که از مسرت یزدان شروه جان گفت آمد
که در شمع من خسرو دکن آمد

	ولنه	
چو عنایب دلم نغمه سنج شایم بنزاش که دستم رنجه کرد شاه کون		شِه من آمد و آمد بهار و گلشن چه باغ باغ ازیں دولت است علّامی
ختم شد		

طبع اذ جناب احسیت سنائی نواب خیرا یحیٰ بناب و معتمد فاطمہ مذہبی

اے خوش رنگ طبع علامی غیرت لاله زار دیوان است

گل تیار خجستہ آورده گلشن پر بسار دیوان است

طبع اذ جناب یل نواب فصاحت جناب دریل الشان اتا السلطان

بہر زم شعرو سخن مقام علات زمانہ سرخوش صہبہ جام علات

گبو حلیل پے سال طبع دیوانش فصیح و دیش و نیکو کلام مست

طبع اذ جناب عاصی مولوی عبدالرزاق صاحب کمال مائیکوٹ

چہ خوش کن فصیح الدین احمد خان اور کہ علامی تحت اس دار و بند و دن نامی

پے تیار خجستہ فکریت خامہ عاصی رقمزد کلیات فکریت زیر علات

طبع اذ جناب عشق مولوی حبیب صاحب کمالیہ در ضلع ملوہ صومرا سن و خواہ

آہ بہار دہنستان جن و عشق شگفتہ چو گل مجسم غنچہ سخن

از رنگ و بو یار گل تر و بہار نظم مرعوب غریب قدرت گنست نغمہ ان

عقابیہ جگہ کہ نامش فصیح علامت زمانہ و عاتقی من

کلمہ سخن چہ پستہ کردی گنند صد آفرین کہ پستہ ابرہن فن

از غلبہ فکر عشق است یال طبع

گلدستہ فصاحت علامی چمن

طبع خراج حاج می بمولوی میر سحر علی صابی اس شبنم و طیف

یار بایں علم چیم آسمان فرج
 وین صیود است که سوزین رنج
 در خم دپیچ سخن زهر و کامران
 شاعر استاد بیک پایے چو سرچمن
 خاطرش پیچ بچیت و شکن در شکن
 جان او خسته چرخ شمع میان لکن
 چون صدف لب و دانت کشا و دهن
 گاه آواره بنجد است و گاه درین است
 روز و شب رنج کش و شب زنج کو کمران
 خاطر آزرده دل خسته و جان مست
 آنچه قسمت او نرسد شش و چمن

شاعری کند جان او هلاک بدست
 این صنعت که فوژن مهر و دست و غذا
 مخلق آسوده بخواست و سخنگو به شب
 بهر یک مصرع جسته بوضف قید
 بهر شبیه زلفی که بدست در گشت
 بهر وصف رخ تابان که بدست گشت
 بهر یک دانه گوهر ز سحاب معنی
 در پی محمل لیلای مضامین معنوں
 بهر شیرین سخن بازو فرما خیال
 آخر این در و چه در دست که هر خط از
 از پس خوردن چمن بگرد و در چرخ

ایک بہاوت کہ درختی ہیں سادہ دلاں
 ایک بہ اندازِ نصیحت کہ مرا میں شنایا
 ایک کو سنجہ کہ پرہیز خیال است کہ برہ
 ایک گل افش کہ ثبوت خیال است چو خار
 ایک زباندانت گھمڑیہ زکرمہ در گنہ
 می کشتن آب چو چارہ بصدقہ و عظم
 ہی کند عنبر کھنڈیر سپین کھنڈیر
 نیست آگاہ کہ اینچا تو نیست باں
 فقط قانون ہی است درین قول شک
 گرنہ قال این قول بیابا بر دیم
 آنکہ ہنس گرانیایہ سر کا زلف
 شمعش از فرط روانی و روان افزو
 طرز او دشمن شیرین کھنڈیر است میم

عزیزم فرمود که آرد بنظر گاه بهنر	نظم خود را که به نظم نیم جو عقد پرست
جست از بنده محوی چو دانش سال مسیح	گفتش تحفه علامی شیرین سخن است
طبع او جناب ناظم مولوی علی الدین صاحب ناظم صنوم فوجاری بلبل خیر آباد	
نواب نامدار بهادر فصیح جنگ داند سخن شناس که در عرصه سخن زنگیس کلام او مصنوع این بازگش ذوق کلام او سخن فهم خوشبیل هر شعر او چو شاه در عنایت و لغز گلستان فصاحت او باغ بوکشت	علامی زمانه سخن کسب نکته داس کرد او چو کلر با سخن پنج صفا مقبول دل خو فکرت سعدی بوختان باشکر معیت سال چه شیرین کندها به نکته اشش رحمن بیان ست دلستان محفوظ باد تا ابد از آفت خرا
بایخ طبع افروخته ناظم خیر	گلستان فصاحت علامه زمان
طبع او جناب نامی میر غیاث حسین خان جگر گوشه علامی	
زیوان قبلگاه مسموع عالم شد	صیت بلندش از ماه تاباهای

مشکر خدا که خزنِ نسیم فصیح و دورا	مقبول بندگان شده با گاهِ شای
آباد قبلگاه هم یاربِ نَظیرِ سلطان	پاییده بادِ ظُلش ز برقِ من آبی

نامی بسال طبعش نوشت بصرع خوش

گلدستۀ فصاحت دیوانِ بگاہی

طبرغراد جناب واقف مولوی حکیم امیر حسین صاحب ابوالعلمانی طبرستان

یک عالم است واقف نام فصیح جنگ	دارد جنب ز راج مقام فصیح جنگ
علامش تخلص و نامش فصیح و بی	لطف سخن عیانست ز نام فصیح جنگ
دارد بکار سلطنت آصف احقر ام	در پای تخت اوست قیام فصیح جنگ
او ناظم است و معتد مال در دکن	کرانظم او عیانست نظام فصیح جنگ
بنگر چه شان اوست که حجم غفر خلق	جمعت بردش سلایم فصیح جنگ
بنگر مرتبش که فلک دخنوری	ز دست زده کلام بنام فصیح جنگ
بنگر که در مشاعره با غنچ خور	برصد است تمام فصیح جنگ
سجای که در فصاحت نطقش کلام است	شد معروف بلطف کلام فصیح جنگ
فکر بلند اوست چه صیاد در سخن	صد طایر خیال بر نام فصیح جنگ

طبعش چہ سوار میدانِ فکر ت	صد شہبِ سخن بزبان فصیح جنگ
(گلدستہ فصاحت) اومی و دہ خبر	از رنگ و بوی طبع و شام فصیح جنگ
ایں کلیاتِ نظم بہر مخموران	گوئی نمونہ ز کلام فصیح جنگ
در حق او بدرگہ خالق ہیں دعا	یارب زمانہ باد بکام فصیح جنگ
یاب بد و رسانی دوران بہر مشا	باشد منے مراد بجام فصیح جنگ

واقف دو سال طبع بیک مصرع خوش

نکر بلینح نظم کلام فصیح جنگ

۱۳۲۲ھ ۱۳۲۲ھ ۱۳۲۲ھ

طبع اوجہات و لائیس العلماء خان بہادر نواب جنگ بہادر

فصیح جنگ فصاحت نشانِ علامی	کہ ذات اوست بعالم سخنور نامی
ز علم و فضل و کمالش خبر ندارد کس	چہ نامور کہ بصری بردہ گمنامی
عیان ز ناصیہ اش شان و شوکت اسلام	دلش پُراست سراپا بخشِ اسلامی
فرستہ خو کہ بہ اثباتِ نفس و پاکی او	زمانہ یاد کند بایزید بطامی
ہیں بیاری (از ایفادگانِ جہل)	نطاق بر کمروست تہش حامی
بحسنِ خلق و مروت نامی او	زد آسمان بس قرعہ کونامی

نازکت سخنش حاصل گل اندامی
 نه بیدار و سخن گاه روزه اکامی
 بلاغتش مضامین جو سعادت و جامی
 با تداو سخن بر خجسته انجامی
 نگار خانه صد پیکر و لارامی
 سخن حبیدش (طیغزاد علامی)
 خیال سحر کاشی و نکر بهرامی
 رباعیست تنه‌ای در عین سحر
 ز خام کرمی این سخن برو خامی
 که زهر تلخ نگار بجوشد ندامی
 نموده یک این بیت در هر جمعه شامی
 بعد از هر بیت در این بیت را ستامی

نیم فکرت او در چمن بسیار روزه
 بفکر کبر مضامین خیال دست بکار
 فصاحت سخنش همچو خواجسته شیراز
 خیال نازکت او دامن گاه دارد
 بسیر مرقع نظمش سخن عشق تبار
 ز به کلام که رگدسته فیض است نام
 ز به کلام که سحر پیش از روز
 اعلو او بغیر مثل مقابله عالی
 ز به کلام که خوانده چرخه نکر شود
 کلام او بنامه بابل شکرین
 سرور سخن مضامینست بار سخنش
 مخموران جهان معترف بر نباشد

شکفته طبع و لاس طبع در پیه

چندین بیت کلام فیض علامی

طبع غرا و جناب هاتفت مولوی حکیم عاشق حسین صاحب ابوالعلائی

وز علم و مقامِ علامی
نیست واقف ز نامِ علامی
در جوارم قیامِ علامی
در دکن احتشامِ علامی
می کنند احترامِ علامی
بگذرد صبح و شامِ علامی
در سخن از لطفِ نامِ علامی
از بهارِ کلامِ علامی
جرعه تر ز حبِ نامِ علامی
باد دوراں بکامِ علامی

واقفم من ز نامِ علامی
کیست کوهِ جانِ علم و هنر
نامِ آن نامورِ فصیح الدین
خان بهارِ فصیح جنگِ خطا
سر بلند اں بحرِ مت دوش
حق جزایش دهد بنجد مت خلق
نکته سنجانِ نظم با خبر اند
و ده چه (گلدسته فصاحت) است
این مفید است مختصر سخن
و حقش این دُعایِ من هاتفت

هاتفت غیب گفت تا بخش

بحرِ نیض کلامِ علامی

خاتمه

الحلاک

ما نسخہ ہائے مطبوعہ این کتاب را وقف
شعراے فارسی زبان کردہ ایم حقوق
تصنیف این کتاب وقف عام است
ہر کہ خواہد بیع کند و ہمسره بردارد
و مصنف را بدعاے خیر یاد کند فقط

فَضْلُ عَلَاقِی
فَضْلُ عَلَاقِی

